

A fogyasztó és a termék fogalom anomáliái a jelenlegi szabályozás tükrében

Jelige: "Mi fogyasztók vagyunk"

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Bevezetés.....	2
I. Probléma felvetés.....	3
II. A fogyasztó fogalma	12
1. Az európai uniós szabályozás	12
1.1.1. Rendeletek	12
1.1.1.2. Adásvétel rendelet-tervezet	12
1.1.2. Irányelvek és a bírósági döntések.....	13
1.1.2.1. Természetes személy „minősítése” a nyelvek tükrében	15
1.1.2.2. Tevékenységek köre	16
1.1.2.3. A fogalom alapján a tevékenységek célja.....	17
1.1.3. UCP irányelv	18
1.2. A magyar szabályozás.....	20
1.2.1. Alaptörvény/Alkotmány rendelkezései	20
1.2.2. A fogyasztó fogalmának sarkalatos elemei.....	21
1.2.2.1. A személyi kör problémája	21
1.2.2.2. A fogalom további főbb elemei	26
1.3. Összegzés	28
III. A „termék” fogalma.....	30
2.1. A termék fogalom	30
2.1.2. Az európai uniós szabályozás	30
2.1.3. A magyar termék fogalom	31
2.2. Az élelmiszer fogalom.....	34
2.3. A „magyar termék” fogalom.....	34
2.4. A fogyasztó megtévesztésének a tényállása	36
Befejezés	38
Bibliográfia.....	39

Bevezetés

A dolgozatomban vizsgált téma egyik alapját a 2012. szeptember 1-én hatályba lépett 74/2012. (VII. 25.) Vidékfejlesztési Miniszteri Rendelet adja, amelyben pontosan meghatározták a „magyar termék” fogalmát. Ennek szabályozását egyik jogszabály sem tette meg korábban, azonban a Gazdasági Versenyhivatal 2011-ben a Spar Magyarország Kereskedelmi Kft. ellen eljárást indított a fogyasztó megtévesztése miatt. A másik téma alapját szintén egy versenytanácsi döntés adja, a Szegedipaprika-per egy szokásostól eltérő fogyasztó fogalmat alkalmaz.

A jogesetek elemzéséhez elengedhetetlen a hazai szabályozásnak az ismerete, hiszen azok nélkül értelmezhetetlené válnak a versenytanácsi és a bírói döntések, ezért vettem sorra a hazai és európai uniós jogszabályi szabályozását a két fogalomnak. A miniszteri rendelet meghatározza a „magyar termék” fogalmát, akkor ahhoz elengedhetetlenné válik a termék definíciójának a részletezése is, amely felveti az élelmiszereknek a kapcsolódást. Hiszen a fogyasztó megtévesztésének a tényállása azokkal kapcsolódóan realizálódott, ezért az anomáliaként keletkező termék-élelmiszer kapcsolatának a problémájára is választ kerestem. A VM Rendeletben foglaltakkal kapcsolatban vált ennek a problémának a feloldása szükségessé, mely által arra a következtetésre jutottam, hogy ténylegesen a magyar termék fogalom alatt élelmiszer definíciót értenek.

A fogyasztó fogalmával kapcsolatban a legjelentősebb az, hogy nem egységes a jogszabályi fogalma mind nemzetközi és mind hazai szinten, ezáltal a fogalmak közti anomália jelenti a legjelentősebb problémát, melynek a felvázolására és problémák megvilágítására törekedtem dolgozatom során.

Dolgozatom során a feldolgozó-elemző módszert vettem alapul, hiszen valamennyi a problémával kapcsolatos jogeset összegyűjtésére törekedtem, melyekhez nélkülözhetetlenek a jogszabályi rendelkezések, majd ezek összevetésére került sor. Fontosnak tartottam azt megvizsgálni, hogy a Gazdasági Versenyhivatal jogszabályi rendelkezés nélkül, hogyan dönt egy érdeksértő kérdés kapcsán, és mire építi a hivatkozását, hiszen szabályozás hiányában a joggyakorlat az, amely iránymutatásként szolgál a jogalkalmazók számára.

I. Probléma felvetés

A tudományos dolgozat témájának apropóját az általam vizsgált hat gazdasági versenyhivatali¹ döntés adja. Mindegyik határozatban az a közös, hogy a fogyasztó megtévesztéséről hozott döntést a Versenytanács. A „szegedi paprika – ügyben” a GVH megkülönböztette a fogyasztók két körét, az ipari fogyasztókat (jellemzően húsipari vállalkozások és fűszerkeverék-gyártók tartoznak ide) és a kisfogyasztókat. Melyek nem jogi kategóriák, hanem a Versenytanács által alkotott fogalmak, ezen két kifejezés újszerűsége veti fel a fogyasztó fogalmának, a hazai és az Európai Unió szintjén lévő fogalmak összevetését, hiszen Magyarország tagállami minőségéből adódóan nem kerülheti el az uniós jogi aktusok figyelembe vételét.

A Spar Magyarország Kereskedelmi Kft. ügyében a GVH megfogalmazott egy „magyar termék” fogalmat, amelynek megalkotásakor, a gyakorlat során kialakított szempontokat vette alapul, és ezek figyelembe vételére kötelezte az eljárás alá vontat a 74/2012. (VII. 25.) Vidékfejlesztési Miniszteri rendelet hatályba lépéséig, ezen döntés-sorozat irányította a figyelmemet a termékek irányába.

Az általam elemzett döntések mindegyikében ugyan azon szempontokat veszem sorra: az alanyi kör, ezen belül kifejezetten a fogyasztók köre, amelyeket a GVH használ; a termék – magyar termék fogalom problémája kapcsolatban a GVH jogi indokolását; és végül a fogyasztó megtévesztésének a megvalósulása.

Az első ügy a 2010-ben a Hansa-Kontakt.² Kft. ellen megindított eljárás,³ a reklámkiadványaiban a Szerencsi Party érbevonót (Csehország) és a Tomi Kristály mosóport (Ausztria, Lengyelország, Szerbia), illetve az ERU Camping teavajat (Szlovákia) „magyar termék” felirattal és nemzeti zászlóval hirdette, holott bizonyíthatóan nem magyar származásúak voltak.

Az eljárás alá vont arra hivatkozott, hogy nincs egzakt fogalma a magyar terméknek, így joggyakorlata sincsen. A Hansa hivatkozása alapján a magyar termék definíció szubjektív, és önmagában a származási hely nem elégséges szempont, további más elemeket is figyelembe kell venni: alapanyag, munkaerő, csomagolás. Ezen termékek tradicionálisan magyar márka nevek, ezáltal Magyarországhoz kötődnek; függetlenül attól, hogy már nem

¹ Továbbiakban: GVH (Gazdasági Versenyhivatal)

² Továbbiakban: Hansa

³ Vj.088-038/2010.

ittthon gyártják őket. A társaság hivatkozása alapján magyar terméknek minősül az a termék is, amelyet egy magyar tulajdonú cég a külföldi gyárában magyar alapanyagokból, magyar munkaerővel, tradicionálisan magyar márkaneven állít elő. Továbbá a fogyasztónak a tudata határozza meg a termék származását, ez alapján szubjektív megítélés alá vonja azt, hogy mi számít magyar terméknek és leginkább a fogyasztó szubjektuma alá rendeli.

A CBA⁴ kifejtette, hogy a külföldi áruházak számára a legfontosabb a magyar származású termékek értékesítése, mely ellenmondó, hiszen a CBA egy tradicionálisan magyar üzletlánc, melyet minden reklámjában ki is szokott emelni. Az Aldi is erre hivatkozott, azonban nála elfogadható érv, hiszen közzismerten külföldi cég. További hivatkozási alapjuk, hogy a fogyasztó nem foglalkozik a termék származásával, hanem az ár/érték arány tartja a legfontosabbra, az Aldi is kiemelte ezt a tényt, amikor az eljárás ellene folyt. A vásárlók kisebb hányada figyeli a magyar termékeket, és azok is a Magyar termék Non-profit Kft. által alkalmazott védjegyet veszi alapul.

A GVH állítása alapján nincs a magyar termékre fogalom, azonban ez nem akadályozza annak, hogy döntsön a magyar termékkel kapcsolatban, hiszen a fogyasztók megtévesztések kapcsán abból kell kiindulni, hogy maguk a fogyasztók mit tekintenek magyar terméknek. Tényként kezelendő, hogy tradicionális márkanevet viselő élelmiszerekről van szó, azonban nem bizonyított, hogy előállítsuk során az ismert receptúrát alkalmazzák-e, és a fogyasztó képzete szerint Magyarországon előállítottak termékekről van-e szó, a három termék esetében nem vitatottan ezek meg is állják a helyüket. Az árut külföldön gyártják, de hagyományosan magyar neve van, attól még nem válik magyarrá.

A fogyasztó megítélése a Versenytanács gyakorlatában a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény⁵ 2. § (1) bekezdése alapján került sor, hiszen mindig a legspeciálisabb jogszabályt kell alapul venni a szabályozandó jogterületre vonatkozóan és az jelen esetben az Fttv. Minden fogyasztó megtévesztésével kapcsolatos eset során az említett jogszabály fogalmával kell operálni. A vizsgált kereskedelmi gyakorlat megítélése során azt a fogyasztói magatartást kell alapul venni, ahol ésszerűen tájékozottak és az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítják. A fogyasztó megtévesztésével kapcsolatban a fentiekén kívül azt is relevánsnak tartja a GVH, hogy önmagában megvalósul a fogyasztó megtévesztése, továbbá minden olyan tevékenység is, amely érdemben kihallgatással van az egész folyamatra, ide értve a figyelem felkeltését is, hiszen önmagában ez indítja le az egész metódust.

⁴ Megszüntették ellene az eljárást, de a Hansa mellett beavatkozó volt.

⁵ Továbbiakban: Fttv.

A következő eljárás az Auchan Magyarország Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. ellen folyt,⁶ a társaság 2010-ben olyan termékeken tüntettet fel nemzeti színeket, amelyek tradicionálisan nem magyar termékek. A szlogen és a motívumok a fogyasztóban azt a téves látszatot keltették, hogy magyar terméket vásároltak, holott ezen áruk nagy százalékban, vagy teljes mértékben külföldi tulajdonban vannak mind a mai napig. Az Auchan átlagfogyasztóról beszélt, melyet nem határozott meg pontosan, ezt a GVH fejtette ki a döntésének az indoklásában. Az Fttv. 2. § a) pontjában foglaltak alapján, fogyasztó az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy, a témával kapcsolatban valamennyi ügy ezt veszi alapul.

Az eljárás alá vont hivatkozásában a termék, amelyet Magyarországon állítottak elő; élelmiszer esetében pedig a magyar alapanyagból való készítést jelenti. Hivatkozásában az jelenik meg, hogy a fogyasztó a hungarikum alatt nem magyar terméket ért, továbbá ő is kiemeli, hogy egyiknek kifejezésnek sincs még egzakt fogalma hazánkban. Ezen hivatkozás vezetett arra, hogy megnézzem, a hungarikum és a magyar termék kapcsolódását, ezáltal az élelmiszer és termék elhatárolását is megtegyem.

Az Auchan véleménye szerint az a magyar termék, melyet magyar termelő gyárt, vagy ő állít elő, továbbá amelyet Magyarországon bejegyzett gazdasági társaság állít elő. Kifejti, hogy attól, hogy egy terméket nem itthon állítanak elő, attól lehet hazai, mert a közfelfogás azt sugallja: nosztalgikusérzést keltenek, a színük, a csomagolásuk és az ízesítésük a magyar származást fejezi ki, és máshol nem ismertek, ezáltal ha külföldön is állítják elő, csak Magyarországon tudják többlet tartalommal megtölteni.

A másodfokú bíróság nem értett egyet az Auchan hungarikum-kifejezés kapcsán kifejtett gondolatmenetével, hogy e kifejezés tartalma egzakt módon nem definiált. A bíróság rávilágít arra, hogy az Akadémiai Kiadó által megjelent *Idegen szavak és kifejezések szótára* szerint a "hungarikum" kifejezés magyar vonatkozású régi vagy újabb szellemi alkotás, történelmi vagy természetrajzi lelet. Továbbá a *Britannica Hungária Világenciklopédia* bővebben kifejtve, hasonlóan definiálja a fogalmat. Ezek alapján nem lehetséges azonnal az élelmiszerekre is pontos fogalomnak tekinteni, csak az absztrakció egy bizonyos fokán, hiszen hazánkhoz köthető kiemelkedő azokat nemzeti értéknek kell lennie. A bíróság⁷ is ezt támasztotta alá: „Hungarikum ettől eltérően nem vonatkoztatható termékekre, alapanyagokra.” A fenti fogalomból kiindulva, a jelen esetre következtetve az "Auchan Hungarikum" kifejezés, mint olyan, nem értelmezhető a bíróság álláspontja szerint.

⁶ Vj/017-71/2011.

⁷ Fővárosi Törvényszék 2.Kf.650.085/2013/3.

A megtevesztés a reklám tekintetében is megvalósult, hiszen ezen tevékenységek felkeltik a vásárlók figyelmét. Közvélemény kutatást végeztek, ahol megállapították, hogy még +10%-os ár eltérés ellenére is a magyar terméket vásárolják meg a fogyasztók. Élelmiszer-biztonság szempontjából is releváns a kérdés, hiszen a fogyasztó a hazai terméket sokkal nagyobb biztonsággal vásárolja meg és egészségesebbnek, illetve minőségileg is jobbnak tartja az importhoz képest. Ezáltal a tevékenysége révén olyan döntés meghozatalára kényszerítette rá a fogyasztót, amelyet nem hozott volna meg. Az sem menti fel a társaságot, hogy a fogyasztónak volt lehetősége választani és maga dönteni, mert a vásárlás során nem gondolja végig a vásárló a termék származását, azt nézi amit az újságban lát és a reklámokban hall.

A GVH 2010-ben az Aldi Magyarország Élelmiszer Bt. ellen vizsgálatot indított,⁸ mert az által forgalmazott „*döntően emberi fogyasztásra szánt élelmiszeripari terméket*” magyar minőség jelzővel és nemzeti színekkel, felirattal látta el; illetve a reklámokban is ugyanígy jelenítette meg. Ezeken kívül a honlapján külön „magyar minőség” tematikus csoport is megtalálható volt, továbbá ilyen jelzésű polcokat vezettek be a boltokban. A fogyasztó a „*magyarországi előállítás*” alapján tekint a terméket fogyasztónak. Ezért kizárólagosan csak azt a terméket jelöli meg, amelyeket itthon csomagoltak, ezáltal az alapanyag származása irrelevánssá válik. Illetve a termelési folyamatok komplexitása és az EU közös piacként történő működése közrejátszik abban, hogy egy terméket nem lehet tisztán egy nemzet által termelt anyagokból összeállítani, mivel minden termék, valamilyen szinten átdolgozáson esik át, éppen ezért, nem lehetséges kizárólag tisztán magyar alapanyagú, több komponensű terméket feldolgozni.

Mielőtt feltüntetnék a terméken a „magyar minőség” jelzőt, előtte három szempontot vesznek sorra, és ha azoknak megfelelnek a szóbeli egyeztetés során, akkor alkalmazzák a termékeken. Elsődlegesen azt figyelik, hogy a szállító magyar-e, majd a gyártót vizsgálják meg, a harmadik szempont, hogy az alapanyag magyar-e. Utóbbi esetben a döntően kifejezést alkalmazta a társaság, ezek alapján a származását tekintve lehet „vegyes” is a feldolgozandó élelmiszer. A felvázolt, hármas konjunktív eljárást elfogadottnak tartom, hiszen a többi társaság nem rendelkezik semmilyen értékelési rendszerrel. Az Aldi részéről értékelendő, hogy törekedett a többkomponensű feltételrendszer kialakításra és alkalmazta is. Azonban ennek eldöntése leginkább szóbeli konzultációk során dőlt el, amely sok konfliktus forrása lehet, ezért eredményesebb lett volna erre egy formanyomtatványt bevezetniük. Továbbá a

⁸ Vj/008-020/2011.

társaság vezetői döntöttek a magyar minőség feltüntetésének elrendeléséről és gyakran a „józan paraszti ész” alapján döntöttek; ez a legszubjektívabb eleme a döntéseknek. Ezen objektivitást hiányzó szempontok nem lehetnek alapjai egy magyar minőség eldöntéséről szóló szempontrendszernek, még akkor sem, ha ezt nem jogszabály írja elő, hanem ezt a társaság maga alakította ki. Leginkább azért nem, mert az Aldi célközönsége a fogyasztók, aki bíznak az eladó szakértelmében és ismeretében, és ezzel a saját megítélését rombolja le a társaság.

A GVH a döntésében kiemelte, hogy a termékekben a magyar minőség és az alapanyag szoros kapcsolatban vannak egymással, hiszen az alapanyag már magában hordozza a minőséget is, ezáltal belső tulajdonsággá válik. Ez magába foglalja a magyarországi alapanyagokból történő előállítás tényét, és ezt az Aldi nem vette figyelembe. Ez által a *„fogyasztót olyan üzleti döntés meghozatalára készítse, amelyet egyébként nem hozott volna meg.”* Így leszögezhető, hogy az Aldi a fogyasztó megtévesztésének a tényállását megvalósította, mivel a magyar minőség valóság tartalmáról nem győződött meg teljes körűen.

A Penny Market Kereskedelmi Kft. 2010-2012 között reklámeszközével és a gyakorlatával sem volt tekintettel a „magyar termék” fogalom lehetséges fogyasztói értelmezésére; továbbá saját, rögzített követelményrendszerét sem követte maradéktalanul, ezért a GVH eljárást indított ellene.⁹ Öt esetben bizonyítást nyert a megtévesztés: Taste it! Kacsamájpástétom (Csehország); Boci csokoládé (Csehország); a Parkadia UHT tej (Németország); a Vitala növényi alapú habspray (Szlovákia) és a Danone Fantasia krémjoghurt (Lengyelország). Ezeken túl kombinálva használta Magyarország térképét magyar termék felirattal, valamint magyar zászlót magyar termék kifejezés feltüntetésével; ezen jelöléseket nem csak az áruházlánc boltjaiban, hanem a reklámokba is alkalmazta. Az újságokban pedig külön kiemelten feltüntette: *„Magyar termék jelöléssel ellátott termékeink származási helye Magyarország.”*

A Penny a belső szabályzatában kidolgozott egy szempontrendszert, a magyar termék minősítésére vonatkozóan, a jogszabály hiányában tartja ennek az alkalmazását relevánsnak. A „magyar termék” lógóval kizárólag azon termékek kerülhetnek megjelölésre, melyek származási helye Magyarország, melyre a Közösségi Vámkódexet¹⁰ tekinti irányadónak, azaz minden olyan termék, melynek végső, jelentős feldolgozása Magyarországon történt, az magyar. Ezek alapján nem a kizárólag magyar alapanyagú tekintik magyar származásúnak,

⁹ Vj. 018-43/2012.

¹⁰ Közösségi Vámkódex: a Tanács 2913/92/EGK rendelet (1992. október 12.) 2. fejezet. 24.cikk.

hanem az utolsó feldolgozás helyét veszik alapul, ezáltal a fogyasztó számára megtévesztő, hiszen azt a téves képet alakítja ki, hogy amit hazánkban csomagolnak magyar alapanyagú is.

A joggyakorlat szerint a fogyasztó a magyar terméken Magyarországon előállított árukat ért, illetve élelmiszerek esetén azt is követelménynek tekinti, hogy a termék alapanyagai is Magyarországon kerüljenek előállításra. Az elmúlt években a magyar, hazai jellege a termékeknek egyfajta többlettartalommal töltődött meg, és ez egyben a magyarországi értékteremtéssel, továbbá a magyar munkahelyek megőrzésével való kapcsolatot is jelenti. Ezek alapján jutott a GVH arra az álláspontra, hogy a Pennyfogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytatott. Nem fektetett kellő hangsúlyt a lehetséges többféle fogyasztói értelmezésekre, a két szabályzat döntően a kereskedelmi célú származási hely fogalomból indult ki, mely jelen esetben Magyarország; ezeken felül a vitás esetekben helye maradt az egyedi mérlegelésnek, továbbá a korábban felsorolt, bizonyítottan nem magyar előállítású termékeket is magyarként tüntette fel. A GVH hivatkozik a Rendeletre, mely részletesen tartalmazza magyar termék fogalmát és feltétel rendszerét, hiszen a döntés meghozatalakor már hatályban volt, de az eljárás elindulásakor még nem, ezért nem vette figyelembe annak rendelkezéseit. A határozatban kötelezi a Versenytanács, hogy a Rendeletben foglaltakkal hozza összhangba a Penny a saját értékelési rendszerét és a tevékenységének a gyakorlatát is.

Szintén 2010-ben a Spar, Interspar és Kaiser's üzlethálózatok a lengyel származású Cheeseland kördobozos ömlesztett sajtot, és a német származású Cheeseland trappista sajtot magyar termékként hirdette.¹¹ A Spar kifejtette álláspontját arra vonatkozóan, hogy mi tekinthető magyar terméknek: amelynek bármely alapanyaga, bármely gyártási folyamata, vagy kereskedelme kötődik Magyarországhoz, illetve magyarok számára teremt munkahelyet vagy a cég kulturális, gazdaság, sport rendezvényeket támogat; tehát összességében hozzájárul a magyar társadalomfejlődéshez. Ezen gyártási folyamatok bármelyike, akár egyetlen egy is Magyarországhoz kötődik, akkor onnantól kezdve magyarnak kell tekinteni a terméket. Továbbá az ízvilág és a közfelfogása alapján kötődik az országhoz szintén magyarnak lehet tekinteni. A 2011. XII. 22-én hozott végzésében a Versenytanács kötelezte a Spár-t egy hármas konjunktív feltétel rendszer alkalmazására: a termék származása Magyarország és az alapanyagai is Magyarországról származtak. A második feltétel volt, hogy a termék beszállítója teljes bizonyító erejű magánokiratban nyilatkozott arról, hogy a termék származási országa magyar és az alapanyagok előállítói Magyarországon belül

¹¹ Vj/021-021/2011.

székhellyel rendelkeznek. Harmadikként pedig, hogy a gyártó helyen audit révén évente egy alkalommal ellenőrizték, hogy a magyar származást igazoló tényezők valóban megvalósultak; mindezek konjunktív feltételek. Ez alapján a magyar terméknek a feltételrendszerét meghatározták, melyhez a vállalkozásnak tartania kell magát a jövőre nézve. Ezáltal a Versenytanácsnak a gyakorlatában kialakult a magyar termék „fogalom”, amelynek alkalmazását, a majdan szabályozandó jogi norma megszületéséig tette kötelezővé. A Spar továbbá vállalta, hogy innentől kezdve csakis olyan terméket fog magyarnak tekinteni, amelynek származási helye igazoltan Magyarország és az alapanyagok is magyarok.

Legutoljára egy ismert élelmiszert emelek ki a termék közül, hiszen nem csak több termék felhasználásával lehet a tényállást megvalósítani, hanem akár egy élelmiszer által is, ez pedig a fűszerpaprika, hiszen jellemzően magyar termékként tartják számon, sőt hungarikumként is megjelenik, attól függetlenül, hogy nem csak Magyarországon termesztik, hanem más országokban is. Ez a tény teremtette meg annak a lehetőségét, hogy magyar védjegy alatt adjanak el külföldi fűszerpaprikát, így a fogyasztó megtévesztését valósíthatták meg az érintettek. A GVH és a bíróságok is foglalkoztak az üggyel több eljárás keretében.

Az ügy több okból kerül külön tárgyalásra, egyrészt, mert egy kiemelt termékkel kapcsolatban történik meg az elemzés, másrészt a Tptv. a vonatkozó jogszabály, ennek oka az, hogy 2008. IX. 1.-előtti az ügy, és az Fttv, hatályba lépése még nem történt meg. A Tptv. egyaránt szabályozta a fogyasztókkal és a vállalkozásokkal szembeni megtévesztő gyakorlatot, jelen ügy kapcsán, kizárólag a GVH által alkalmazott kisfogyasztókat megtévesztő gyakorlatot mutatom be.

A Leghíresebb a „szegedi paprika”¹² – per volt,¹³ mely esetében kezdetben 5 társaságot vontak eljárás alá: a Házi Piros Paprika Kft.-t, a Szegedi Paprika Fűszer- és Konzervgyártó Rt.-t, a Kalocsa Fűszerpaprika Rt.-t, a Naturalpár Kft.-t valamint a Rubin Szegedi Paprikafeldolgozó Kft.-t; utóbbi 2 ellen az eljárást megszüntették, mert feltüntetésre került az import-tartalom, a bírósági szakaszra¹⁴ azonban a szegedi társaság maradt.

Valamennyi társaság a fogyasztók megtévesztésére alkalmas csomagolásban hozta forgalomba azon fűszerpaprika-örlemény termékeit, amelyek importból származó örleményt is tartalmaztak. A csomagolások nemzeti színű szalagot, színeket, tradicionális állatokat, jelképeket tartalmaztak. A GVH döntése alapján ezen jelképek a termék magyar eredetére utalnak, amely alkalmas a fogyasztók megtévesztésére a termék származása tekintetében. A

¹² Vj-197/2004/66.

¹³ Élelmiszerbiztonsági kockázatok és veszélyek elemzése, illetve azok fogyasztóvédelmi kommunikációja Szerkesztette: Kiss Attila, Eger Innovations kutatás-fejlesztési nonprofit kft. 2011.

¹⁴ Fővárosi Ítéltábla 2. Kf. 27. 457/2007/6. szám

jelen eljárás tárgyát képező magatartások tanúsításakor a magyar fogyasztók körében nem volt közismert, hogy magyar vállalkozások külföldről származó fűszerpaprika-őrleményt, illetve félterméket is felhasználnak termékeik gyártásához, ez csak éppen a vizsgált magatartás napvilágra kerülését követően vált a fogyasztók által tudottá. A termékek csomagolásának, továbbá az általa nyújtott tájékoztatásnak is szerepe van a fogyasztói döntések befolyásolásában, így a Tptv. által értékelés tárgya lehet a termékek csomagolása és az által megvalósított tájékoztatás. Ezek alapján a versenyjogi jogsértés azáltal valósul meg, hogy a fogyasztói döntés mechanikája, a termékek közötti választásának folyamata sérül, hiszen a vállalkozás a fogyasztóknak szóló tájékoztatása nem igaz, nem pontos, már ezzel a magatartással önmagában megvalósul a fogyasztók megtévesztésének a tényállása.

A fűszerpaprika lényeges tulajdonságai alapvetően a szín, a színanyag tartalom, az íz, az ár. Ezért jelentős, hogy az eljárás alá vontak védekezésének a fő eleme, hogy a minőség megőrzés miatt „kényszerültek” fűszerpaprikát importálni, mert a 2004/5. évi paprikahozam a szélsőséges időjárási viszonyok miatt a szokásos átlagtól elmaradt. Belföldre minimális importpaprikát kívántak forgalmazni, ennek megfelelően készítettek import-jelzésű csomagolóanyagokat. A gazdasági év végére azonban kiderült, hogy minőségi okokból, a színezéktartalom fenntartására miatt arra kényszerült, hogy importtal bekevert fűszerpaprika-őrleményt „kalocsai” feliratú csomagolásban is forgalomba hozzon, azonban ezt átmeneti jelleggel kívánták végezni.

A közvélemény-kutatások eredményeivel bizonyítottan a vásárlók a gyártó, valamint a színek és a megszokott grafika alapján döntenek az egyes termékek vásárlása mellett. A termékek iránti bizalom a gyártótól függ, nem a "magyar" felirattól. Ez félig releváns, azonban a gyártó személye befolyásolja a magyar felirat létét. A GVH álláspontja szerint a nemzeti jelképekre történő utalás azt fejezi ki a fogyasztó számára, hogy a fűszerpaprika jellegzetesen magyar fűszer, valódi hungarikum, ezek alapján a fogyasztó fűszerpaprika-őrlemény esetén joggal magyar terméket vár el. Az eljárás alá vontak teljesen ugyanolyan külső megjelenésben hozták forgalomba az import anyagot is tartalmazó fűszerpaprika-őrleményeket, mint az ilyen tartalommal nem bíró termékeket.

A fogyasztó számára a fűszerpaprika-őrlemények vásárlása rutinjellegű, melynek során a felirat által tanúsított feltevésben jár el, hiszen a fogyasztó nem olvassa el a feliratot, mert jóhiszeműen azt véli, hogy magyar a termék, illetve az alkalmazott jelképek és színek is feltevésének megfelelő a téves látszatot keltik. A vállalkozások neve önmagában alkalmas arra, hogy a fogyasztói döntések befolyásolására alkalmas legyen, hiszen a termékek nevében szereplő "szegedi", illetve "kalocsai" jelző azt az üzenetet erősíti, hogy erről a tájegységről

származnak a termékek. A termékek csomagolásának elemi, ábrái, színei szintén a termék, a fűszerpaprika-őrlemény magyarországi származását erősítették a fogyasztóban. Az ügy a Legfelsőbb Bíróság¹⁵ elé került, és ott, hogy mind a megjelölése az információknak, és mind magának a csomagolása alkalmas lehet a megtévesztésre.

Tovább gondolva a jogesetet, problémát jelenthet, hogy a jelenlegi Hungarikum törvény alapján a kalocsai fűszerpaprika, a szegedi paprikaőrlemény és fűszerpaprika a Magyar Értéktár tagjának minősül; viszont az eljárás megindulásakor még nem volt ilyen lista, tovább a döntés meghozatalakor sem. Továbbá ilyen termékek esetében a földrajzi árujelző „goodwill”-je is sérülhet, hiszen egy adott tájegységhez tartozó áruról van szó.

A társaságok a felvázolt magatartásukkal megsértették a Tpv. 8.§-a (2) bekezdésének a) pontját, mely példálózó jelleggel tartalmazza a megtévesztő tényállásokat. A Tpv. III. fejezete tartalmazza a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolására vonatkozó előírásokat, amelyek alapján a versenyhatóság ezen jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően köteles eljárni a fogyasztók védelme érdekében.

¹⁵ Legf. Bir. Kfv. II. 37074/2011

II. A fogyasztó fogalma

1. 1. Az európai uniós szabályozás

1.1.1.1. Rendeletek

1980. június 19-én Rómában nemzetközi egyezményt írtak alá,¹⁶ amelynek tárgya *„árak szállítása vagy szolgáltatások nyújtása egy személy (a fogyasztó) részére, a címzett szakmai vagy üzleti tevékenységén kívüli célra.”* A fenti egyezmény alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy a fogyasztó jogi személy és természetes személy egyaránt lehet, hiszen a fogalomban a személy van megnevezve. Ezt váltotta fel az Európai Parlament és a Tanács 2008. június 17-i 593/2008/EK rendelete¹⁷ a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (továbbiakban Róma I. rendelet), amely fogyasztói szerződésként már olyan szerződést nevesít, amelyet *„egy természetes személy üzleti vagy szakmai tevékenységén kívüli célra köt [...]”* Látható, hogy a rendelet kizárólag a természetes személyekre redukálja le a személyi kört, de az üzleti és szakmai tevékenységi körén kívüli cél kötőszót megtartotta, melyet a későbbi irányelvek és magyar jogszabályok is átvettek. A Tanács 44/2001/EK számú (továbbiakban: Brüsszel I.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló rendeletének 15. cikk 1. bekezdése a fogyasztót szintén személyként definiálja, ezáltal a jogi személyeket is tekinthetjük a fogyasztói szerződések alanyának. Az eljárási jogi és az anyagi jogi legitimáció eltérő szabályozást ad a fogyasztó fogalmára, amely azt jelenti, hogy eljárás jogi legitimációt kap az adott személy, de nem biztos, hogy élni is tud vele. Ez fog majd a hazai szabályozásban is megjelenni, az Fgytv. szabályozási körében.

1.1.1. 2. Adásvétel rendelet-tervezet

2011. október 11-én tette közzé a Közös Európai Adásvételi jogról szóló rendeletjavaslatát az Európai Bizottság (Common European Sales Law, továbbiakban CESL). A rendelet célja az lenne, hogy teljes mértékben összhangot teremtsen az európai országok adásvételi szerződéseinek vonatkozásában. A tervezet kiterjed a vállalkozók és fogyasztók

¹⁶ 2006. évi XXVIII. törvény hirdette ki hazánkban.

¹⁷ A rendeleteket mindig közvetlenül kell alkalmazni a tagállami jogon belül, ezért az abban foglaltak változtatást nem tűrnek.

között kötendő szerződésekre, valamint maguk a vállalkozók közötti szerződésekre, de csak ahol legalább a felek egyike kis- és középvállalkozás. A kkv-k külön történő nevesítése már csak amiatt is problémás lehet, mert a magánjogokban minimumharmonizált irányelvek révén a nemzeti jogok fogyasztói jogvédelemben részesíthetik a kisvállalkozásokat is.

A fogyasztó fogalma egy névelő eltéréssel teljes mértékben megegyezik a 2008/122/EK irányelv¹⁸ fogyasztó fogalmával, amely alapján a fogyasztó: olyan természetes személy, aki kereskedelmi, üzleti, kézműipari vagy szakmai tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el.¹⁹ A tervezet korábbi változata a fogyasztót olyan természetes személyként jelöli meg, aki elsődlegesen kereskedelmi üzleti és szakmai célokon kívül eső célok érdekében jár el, később visszatért a szűkebb értelemben használt fogyasztó fogalomhoz. A fogyasztó fogalom meghatározásának azon természetes személyeket kell magában foglalnia, akik saját szakmájuk, üzleti tevékenységük vagy foglalkozásuk körén kívül eső területen járnak el. választható lesz, hiszen végig feltételes módon - amennyiben a felek a rendelet választják- fogalmaz a tervezet.²⁰

A CESL teljesen harmonizált²¹ szövegezésével és a szűk fogyasztó fogalmával az Európai Unió által képviselt fogyasztóvédelmi tendenciákat viszi tovább. Azonban a tervezet nem lesz a felek számára kötelező, hanem opcionális lesz. A CESL 9. cikkben ki is mondja, hogy önkéntes alapon indokolt alkalmazni a határon átnyúló szerződésekre, a felek kifejezett megállapodása alapján, továbbá a szövegezéséből is lehet arra következtetni, hogy választható lesz, hiszen végig feltételes módon - *amennyiben a felek a rendelet választják,-* fogalmaz a tervezet.²²

1.1.2. Irányelvek és a bírósági döntések

Az irányelv olyan jogalkotási aktus, amely valamennyi uniós tagország számára kötelezően elérendő célkitűzést állapít meg, egy keretet ad az államok számára, melyet ők maguk töltenek meg tartalommal. Közvetlen alkalmazást nem követelnek meg, hanem minden tagállamnak át kell ültetnie a saját jogrendjébe. A fogyasztó fogalmi elemeinek

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/122/EK irányelve (2009. január 14.) szálláshelyek időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre, ezek viszontértékesítésére és cseréjére vonatkozó szerződések egyes szempontjai tekintetében a fogyasztók védelméről.

¹⁹ A rendelet-tervezet 2. cikk f) pontja.

²⁰ 12. cikke a tervezetnek.

²¹ Rendeleti szinten kihirdetett, közvetlenül alkalmazandó és kötelező uniós jogszabály.

²² 12. cikke a tervezetnek.

összehasonlítása alapján mutatom be az irányelveket,²³ ezen metódus sokkal jobban szemlélteti, hogy melyik irányelv mit tart fontosnak a fogyasztó fogalmának a meghatározása szempontjából. A fejezetben sorra veszem valamennyi irányelvet, amely tartalmazza a fogyasztó fogalmát és a közös fogalmi elemek alapján a jogdogmatikai értelmezés, a nyelvtani értelmezés és a különböző nyelvi változatok szerinti jogértelmezés módszereivel elemzés alá vontam őket.

A kérdés gyújtópontja, hogy az Európai Bíróság döntései, melyek következetesen a természetest személyt tekintik fogyasztónak. A bírósági ügyeket figyelve, kiemelve közülük a témával kapcsolatos a C-541/99. és C-542/99. számú egyesített ügyeket, melyek alapján az Európai Bíróság megállapította, hogy csakis kizárólag a természetes személy lehet a fogyasztó.²⁴ Ezen döntések az 1993/13/EGK irányelven alapultak, amelyet hatályon kívül helyezett a UCP²⁵ irányelv, mely szintén a természetes személy tartja a fogyasztónak. A bíróság mindig az adott vonatkozó jogi aktus szempontjából értelmezi a fogalmat, ezért valamennyi döntést figyelembe kell venni a fogalom elemzésekor. A C-361/89. ügy kapcsán az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárás során egyértelműen meghatározta, hogy ha

²³ 87/102/EGK irányelv (1986. december 22.) a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről 1. cikk (2) bekezdés a.) pontja. Lásd (Lsd): 87/102/EGK irányelv 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről 2. cikk b) pont. Lsd: 93/13/EGK irányelve

2008/48/EK (2008. április 23.) a fogyasztói hitel-megállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló irányelv 3. cikk: a) pont. Lsd: 2008/48/EK irányelv

2000/31/EK irányelv (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól ("Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv") 2. cikk e) pont. Lsd: 2000/31/EK irányelv

2005/29/EK irányelv (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról röviden „Írányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) szóló irányelv 2. cikk a) pontja. Lsd: 2005/29/EK irányelv

1985/577/EGK (1985. december 20.) Az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló irányelv 2. cikk. Lsd: 1985/577/EGK irányelv

2008/122/EK irányelv (2009. január 14.) a szálláshelyek időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre, ezek viszontértékesítésére és cseréjére vonatkozó szerződések egyes szempontjai tekintetében a fogyasztók védelméről 2. cikk : f) pont. Lsd: 2008/122/EK irányelv

1998/6/EK (1998. február 16.) a fogyasztók számára kínált termékek árának feltüntetésével kapcsolatos fogyasztóvédelemről szóló irányelv 2. cikk e) pontja. Külön kiemelném, hogy a 98/6/EK irányelv negatívan határozza meg a fogalmakat, míg a többi pozitív fogalmazást alkalmaz. Lsd: 1998/6/EK irányelv

1997/7/EK irányelv (1997. május 20.) a távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről (2) bekezdés. Lsd: 1997/7/EK irányelv

1999/44/EK irányelv (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szól és annak 1. cikk 2. bekezdés a) pontja. Lsd: 1999/44/EK irányelv

1994/47/EK (1994. október 26.) az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződések egyes szempontjai vonatkozásában a fogyasztók védelméről szóló irányelv 2. cikk. Lsd: 1994/47/EK irányelv

²⁴ Hajnal Zsolt: Fogyasztói jogok egységes Európai szabályozásának lehetséges irányai. Debrecen. 2013. http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/hajnal-ertekezes.pdf li.: 2013. VII. 7.

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól. Lsd: UCP irányelv

hirdetési szerződés esetében a saját vállalkozását kívánja értékesíteni, nem minősül az 1885/577/EGK irányelv értelmében fogyasztónak a vállalkozó, továbbá az irányelv is egyértelműen természetes személyekről szól.²⁶ Az utolsó a C-464/01 ügyben, mely szintén előzetes döntéshozatali eljárásként folyt le, kérdésként fogalmazódott meg a Bíróság felé, hogy a Brüsszel I. rendeletben foglaltak alapján a fogyasztót védő rendelkezések alkalmazhatóak-e. A Bíróság megállapította, hogy nem tartozik a kivételek alá, ezáltal a jelen ügyben lévők közül egyik sem számít fogyasztónak.

1.1.2. 1. Természetes személy „minősítése” a nyelvek tükrében

A nyelvi változatokra történő analízist végezve megállapítható, hogy a fogalmak egy eset kivételével a természetes személyt tekintik a fogalom alanyának. A német,²⁷ az angol,²⁸ és a magyar névelőket vettem sorra a természetes személy kapcsán, abból a szempontból, hogy a határozott vagy határozatlan névelők alkalmazása mire utal. Arra a következtetésre jutottam, hogy ezek alkalmazása nem következetes, ezáltal nem lehet egyértelműen megállapítani, hogy a természetes személyre történő leszűkítése az alanyoknak ténylegesen nem jelenthetné a jogi személyeknek a belevonását is. A fordítás béli különbséget nem lehet alapul venni ilyen esetben, hiszen minden állam a saját szókészletéhez és nyelvtanához viszonyítva ülteti át a jogszabályokat.

A határozatlan névelőt használatával arra a következtetésre lehet jutni, hogy kiemelik a személyt és egyéniesítik, és csakis a tárgyi hatályt tartják ezzel együtt dominánsnak. Ezzel szemben a magyar nyelvre nem így ültették át, hanem ott a határozott névelőt alkalmazzák, ezáltal a fogalom tárgyi és személyi hatályát is ki kívánják terjeszteni. A szervezett utazási formákról szóló irányelv az egyetlen, mely egyedülként, nem a természetes személyt nevezi meg, hanem csak a személyt, és ez azt jelentheti a jogalkalmazó, de akár a laikus egyén számára is, hogy ide értendőnek kell tekinteni a jogi személyt is, ezáltal sokkal tágabb fogalmi kört határoznak meg.²⁹

²⁶ Somssich Réka: Az európai közösségi jog fogalmainak nyelvi megjelenítése, különös tekintettel az európai magánjogra. Doktori értekezés. Budapest. 2007. 149. p.

http://www.ajk.elte.hu/file/AJKDI_SomssichReka_dis.pdf li.: 2013. VII. 7.

²⁷ jede/ eine

²⁸ any/a/an

²⁹ 90/314/EGK (1990. június 13.) a szervezett utazási formákról szóló irányelv 2. cikk 4. pontja. Lsd: 90/314/EGK irányelv

1.1.2.2. Tevékenységek köre

A szakmai kifejezés megtalálható egytől egyig az összes elemzett és korábban lehivatkozott irányelvben, ezért nem tartom őket szükségesnek lehivatkozni. Soha nem önállóan áll a fogalomban, hanem kapcsolódik hozzá, az üzleti vagy a gazdasági kifejezés, ezáltal elmondható, hogy az előző három szó a leggyakoribb a fogalmakban. Ezeken felül az ipari jelző is megjelenik, mely nem azonos az üzleti kifejezéssel, valamint a kézműipari tevékenységi is egyre gyakrabban megjelenik. Az irányelvek nem határozzák meg ezen fogalmakat, feltehetőleg a tagállami szabályozásra bízzák őket, ezért én is ott elemzem a kifejezéseket. Azonban, hogy az üzleti és szakmai haszonszerzésre irányuló tevékenység, a kézműipari gazdasági tevékenységet takar, ipari önálló foglalkozásra irányuló tevékenység. A kereskedelmi tevékenység, azt szolgálja, hogy a termelőtől az árú eljusson a fogyasztóhoz, vagy a vállalkozótól a vállalkozóig, ez egy összekötő tevékenység a termék eljuttatása szempontjából.

A 2005/29/EK irányelv mindegyik fentebb felsorolt tevékenységet felsorolja, a kereskedelmi kifejezés mégis a releváns, hiszen a kereskedelmi gyakorlat során megtestesztettek azok esetében lehet ez a fogalmat alkalmazni. A szálláshelyek megosztásával kapcsolatban a szolgáltatási kifejezés a fontos, hiszen a szállásadás szolgáltatási tevékenységnek minősülő tevékenység. Továbbá ipari tevékenységet a jogi személy tud végezni, azonban üzleti tevékenységet, mint a természetes és a jogi személy egyaránt végezhet.

Az 1997/7/EK irányelve csak a szakmai tevékenységet emeli ki, általánosít, és nem sorolja fel, hogy üzleti vagy gazdasági tevékenysége körén kívül járjon el, így minden tevékenységet a fogalom alá értendőnek kell tekintenünk, mely a szakmaiságot, vagy hozzáértést magában hordozza.

A nyelvi fordítások tükrében történő értelmezés alapján a német és az angol fogalmakban a saját értelmezésükben megjelenik meg a kifejezés, azonban két irányelv³⁰ kivételével üzleti kifejezéssel fordították le.

Ritka, de szerintem annál fontosabb fogalmi elem a kézműipari tevékenység³¹ beépítése a fogalomba. Ezáltal teljes mértékben behatárolják a fogyasztó mozgásterét, azaz semmilyen tevékenység körébe tartozó esetben, ami valamilyen haszonszerzésre irányul a

³⁰ 1998/6/EK irányelv. Külön kiemelném, hogy a 98/6/EK irányelv negatívan határozza meg a fogalmakat, míg a többi pozitív fogalmazást alkalmaz.

1994/47/EK irányelv

³¹ 2005/29/EK irányelv, 2008/122/EK irányelv

fogyasztó nem járhat el. Kiemeli, hogy kézműipari tevékenység folytatását is vállalkozásnak tekintik, tehát aki ilyen tevékenységet folytat, még akár hobbi szinten is, és annak keretében vásárol terméket, akkor nem tekinthető fogyasztónak. Az ipari és üzleti kifejezés nem ugyanazt³² jelenti, az ipari kifejezés mégis a releváns.

1.1.2.3. A fogalom alapján a tevékenységek célja

A tevékenység célja abból a szempontból, releváns, hogy azon kívül eredő célból köti a szerződést vagy nem, mert ha utóbbi, akkor nem tekinthető fogyasztónak. Illetve mint végső fogyasztó ként jár-e el, mert ha igen, akkor mindenféleképpen fogyasztónak kell tekinteni, még akkor is ha jogi személy, véleményem szerint. A cél meghatározása pontosan determinálja azt az irányt, amire vonatkozóan nem lehet megkötni a szerződést. Az elemzett irányelvek közül egy³³ nem tartalmazza ezt a kifejezést a magyar értelmezésben, míg az angol és német átültetés következetesen végig alkalmazza minden irányelv tekintetében. A cél specializálása szempontjából további három irányelv³⁴ pontosan meghatározza, hogy szerződésekre vonatkoznak ezen kikötések, azaz azon kívül eső esetekre nem terjed ki, tehát magára az ajánlatra vagy ajánlati kötöttségi időre nem vonatkozik. Az 1998/6/EK irányelv a korábban megismert fogalmi elemeket tartalmazza, annyi különbséggel, hogy a jogi aktus célját tekintve az adásvételen *-vásárol terméket-* van a hangsúly, így azt kiemeli, és ezáltal egyediesíti, azonban ez azért releváns mert az irányelv a kereskedők által kínált termékek árának egységes meghatározásáról szó, melynek leggyakoribb formája az adásvétel.

A már többször elemzett irányelvek szinte mindegyikében fellelhető arra való utalás, hogy csakis a jogi aktus szabályozási körén belül tekinti fogyasztónak a meghatározott személyeket, azaz nem ad globális fogalmat. Négy irányelv³⁵ azonban kivétel, ott nem alkalmazza e kikötést, így arra a következtetésre lehet jutni, hogy ezeken általánosságban szabályozzák a fogyasztó definícióját, egyetemes értelmezést kívánnak adni a fogalmaknak.

³² UCP irányelv

³³ 1985/577/EGK irányelv

³⁴ 93/13/EGK irányelv, 1997/7/EK irányelv, 1999/44/EK irányelv

³⁵ 93/13/EGK irányelv, 1985/577/EGK irányelv, 2008/122/EK irányelv

1998/6/EK irányelv. Külön kiemelném, hogy a 98/6/EK irányelv negatívan határozza meg a fogalmakat, míg a többi pozitív fogalmazást alkalmaz.

1.1.3. UCP irányelv

A fenti elemzéshez viszonyítva kell értelmezni a UCP irányelvbe foglalt fogyasztó fogalmat, melyet a fogyasztó fogalmának jelenlegi origójának tekintenek, hiszen mindent ehhez viszonyítva kell figyelembe venni. Az irányelv 2. cikke alapján fogyasztó³⁶ bármely természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenysége körén. Az előzőek alapján a fogyasztót laikus személynek tekinti, aki az önálló foglalkozása és gazdasági tevékenységéből eredő célokon kívül jár el, valamint természetes személy, azaz az irányelv a fogyasztó szakértelmének hiányát hangsúlyozza.³⁷

A vállalkozást is meghatározza, aki üzletszerű tevékenységének a körében tevékenyen jár el. Utóbbinál nem tesznek kitétel, hogy természetes vagy jogi személy legyen, bármelyik lehetséges. Innentől kezdve az is kereskedő, aki a kereskedés nevében jár el, másképpen nevezve a kereskedelmi ügynök vagy az alkusz. A gazdasági tevékenységet nem definiálja az irányelv, de annak hazai átültetése elmagyarázza, hogy mindenki beleértendő, aki üzletszerűen, életvitelszerűen, foglalkozásként űzi a tevékenységet a piac bármely szegmensében.

Kettőscélú szerződések esetében azonban, amelyeknél a szerződést részben a személy szakmájába tartozó, részben pedig azon kívül eső célból kötik, és a kereskedési cél annyira korlátozott, hogy a teljesítés egésze szempontjából nem elsődleges, az adott személy szintén fogyasztónak tekintendő.

Továbbá szintén külön kezelik a kézműipari tevékenység folytatását, melyet a korábbi alfejezetben kifejtettem; láthatóan a későbbi aktusok ennek specializálására jelentős hangsúlyt fektetnek. Minden jelentős elemét beépítették a korábbi irányelvi fogalmaknak a UCP fogalmába, véleményem szerint az európai szabályozás szempontjából ezt teljesen elfogadott fogalomnak tartom. Azonban ha a jogi személyek szemszögéből nézzük, akkor számukra kirekesztő, ebből kifolyólag, vagy javasolnám a jogi személyekre való kiterjesztést, vagy pontos behatárolását, hogy milyen esetekben lehetnek a jogi személyek fogyasztók.

Tovább fejtegetve a fogalmat megállapíthatjuk, hogy UCP irányelv maximum

³⁶ Pázmándi Kinga: A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalma In. Gazdaság és Jog. XVI. Évfolyam, 9.szám, 2008. szeptember. 3. p.

³⁷ Muzsnay Ágnes: Az elhallgatás útján történő megtevesztés. A Tptv. és a UCP alapján történő elbírálás azonosságai és különbségei. In.: Iustum Aequum Salutare VI. 2010/1. 194.p.
<http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20101sz/14.pdf> li.: 2014. febr. 19.

harmonizációt vár el a tagállamoktól,³⁸ ezáltal nem sok mozgásteret hagyott az implementációra, gyakorlatilag tükörfordítást követeltek meg az államoktól.³⁹ A maximum harmonizáció azt jelenti a tagállamok számára, hogy az irányelv rendelkezéseitől nem térhetnek el negatív irányba, azaz a fogyasztónak ezzel hátrányt nem okozhatnak, szigorúbb szabályozást nem hozhatnak az átültetés során. Ezt akkor sem tehetik meg, ha a szigorítással a fogyasztó érdekeit jobban védenék a jövőben. Bár ezzel néha a fogyasztó érdekeit csorbítja az Európai Unió, mert a nemzeti jogszabályok sokkal hatékonyabban tudnák védeni a fogyasztó érdekeit.⁴⁰

A fentiek alapján el lehet mondani, hogy az Európai Unió joga egy irányelv⁴¹ kivételével teljesen következetesen szabályozza a fogalmat, mindig a természetes személyt fogadja el a fogyasztó alanyának, a fogyasztó jelenlegi legáltalánosabb fogalmát adó UCP irányelv is ez képviseli. Illetve azzal, hogy csak a természetes személyt tekintik fogyasztónak a jogi személyeket első körben kizárják abból, hogy nem szakmai-gazdasági tevékenységén kívül kössön szerződést.

³⁸ Ezt megelőzően csak az 1985/577/EGK irányelv írt elő hasonlót.

³⁹ Bodzási Balázs: Új irányelv a fogyasztói hitszerződésekről-növekvő fogyasztóvédelem az Unión belül? In. : Európai jog, 9. évfolyam, 9. szám, 2009. május, 31.p.

⁴⁰ Tárczy Edit Zsuzsanna: Egység kontra hatékonyság – az EU Bíróságának döntései a maximum harmonizáció védelmében (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kapcsán). 1-2; 6. pp. <http://dieip.hu/wp-content/uploads/2012-1-09.pdf>. li. 2014. febr. 10.

⁴¹ 90/314/EGK irányelv

1.2. A magyar szabályozás

1.2. 1. Alaptörvény/Alkotmány rendelkezései

Ha a fogalom védelmi körét nézzük, akkor azt lehet megállapítani, hogy mind az Alkotmány, mind az Alaptörvény is védte/védi a fogyasztót. Előbbihez szorosan kapcsolódnak az alkotmánybíróági határozatok, amelyek relevánsak az új döntések hiányában, hiszen az Alaptörvény kapcsán nincs olyan indítvány az Alkotmánybíróság előtt, mely ezt a kérdést érintené, ezáltal a korábbi határozatokat jelenleg is figyelembe kell venni. Az 1949. évi XX. törvény (Alkotmány) nem rendelkezett a magyar fogyasztói jogokról és a fogyasztók védelméről, ha csak nem tekintjük idetartozónak a 17. § rendelkezéseit, melyben kifejezésre juttatja, hogy a rászorulókról gondoskodni fog.⁴² Ezzel szemben Magyarország Alaptörvénye⁴³ kimondja, hogy „Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.” Látható, hogy a fogyasztó fogalmát nem adja meg, feltehetőleg más jogszabályokra hagyja annak a szabályozását. Ehhez szorosan kapcsolódik a XV. cikk (2) bekezdése, amely szerint: „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” Ezen cikk mögöttes tartalmának tekinthetjük, hogy mindenkit egyenlően kezelnek, ezáltal különösen a fogyasztókat is, így e cikk hatálya alá értendőnek kell tekinteni őket.

Az Alkotmánybíróság a 32/1991. (VI. 6.) AB határozatában a „szerződéses szabadság közérdekű korlátozás alá eső területei” közé sorolja a fogyasztóvédelmet, de ezt csakis szigorú keretek között engedi meg, továbbá a fogyasztóvédelem a piacgazdaság megfelelő patronálása érdekében a gazdasági szférába történő állami beavatkozással azonos.⁴⁴ Ugyanezt az álláspontot juttatja kifejezésre a 254/B/1992. (II. 15.) AB határozat: a gazdasági tevékenység csakis a fogyasztó érdekeinek fokozott szem előtt tartásával lehetséges. Végül az 1270/B/1997. (V. 8.) AB határozatában a fogyasztók jogainak a védelme szempontjából fontosnak tartja az Alkotmánybíróság és Kukorelli István alkotmánybíró a párhuzamos indoklásában, hogy az állam létrehozson olyan szerveket, amelyekhez akkor fordulhat a

⁴² Bencsik András: A fogyasztóvédelem, mint az alapjogvédelem új eszköze. In: Dikaisz logosz – Tanulmányok Kovács István emlékére. Szerkesztette: Trócsányi László, Pólay Elemér Alapítvány Szeged, 2012. 182. p.

⁴³ Kihirdetése (2011. április 25.) M) cikk (2) bekezdése.

⁴⁴ 32/1991. (VI. 6.) AB határozat. <http://europaialkotmanyjog.eu/?p=672> li.: 2013. XI. 12.

fogyasztó, ha sérelem éri. Továbbá a reklám feladata, hogy az árut megismertesse a fogyasztóval, a téma szempontjából a legfontosabb, hogy nem alapjogoknak tekinti a Bíróság a fogyasztói jogokat, hanem alkotmányos jogoknak.

1.2. 2. A fogyasztó fogalmának sarkalatos elemei

1.2.2.1. A személyi kör problémája

A fogyasztó fogalmára vonatkozóan A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény⁴⁵ és a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény⁴⁶ ad általános fogalmat, azonban ezek tartalmukban ellentmondanak egymásnak, valamint a már elemzett irányelvek adnak specifikus definíciókat, éppen ezért ezen anomália vezetett arra, hogy a hazai fogyasztó fogalmakat részletes elemzés alá vegyem.

Ehhez nyújtott segítséget Fazekas Judit *Fogyasztóvédelmi jog* című tankönyve, melyben még a 2008-as szabályozási előtti fogyasztói definíciókat elemzi szavanként egy absztrakciós szinten. Az alapján teszi ezt meg, hogy a fogyasztó fogalmában melyik kifejezés mit jelöl; ezek véleményem szerint, megszorításokkal a változások utáni fogalmakra is alkalmazhatóak. A fogyasztói minőséghez több kritérium konjunktív feltétele szükséges: személy legyen, ne üzleti célból járjon el, tevékenységet folytasson, valamely árura vagy szolgáltatásra vonatkozzon. Ezen metódus alapján elemzem majd a fogalmakat.

Az alanyi kör szempontjából a tankönyv írója azon az állásponton van, hogy tágabban kell értelmezni a személy fogalmát, hiszen főszabály szerint, nincs jelentősége annak, hogy milyen jogalany van feltüntetve a fogyasztói jogok felhasználásában.⁴⁷ Ezzel az állásponttal ért egyet Papp Tekla, melyet *A fogyasztó fogalmával kapcsolatos anomáliák a magyar magánjogban* című tanulmányában kifejezésre is juttat.⁴⁸ Dr. Hámos Antal a tanulmányában arra helyezte a hangsúlyt, hogyha leszűkítik a természetes személyre az alanyi kört, akkor az meghatározott csoport számára diszkriminációt fog eredményezni.⁴⁹

Az előzőekkel teljesen ellentétes felfogást fogalmaz meg Dr. Vékás Lajos, – Az

⁴⁵ Továbbiakban: Fgytv.

⁴⁶ Továbbiakban: Ptk.

⁴⁷ Fazekas Judit: *Fogyasztóvédelmi jog*. Comlex kiadó. Budapest, 2007 76-77. p.;

Továbbá lásd: Fazekas Judit: *Fogyasztóvédelmi jog*. Egyetemi Tankönyv. Novotni Alapítványa Magánjog Fejlesztéséért kiadó. Miskolc. 2004. 62-66. p.; Fazekas Judit: *fogyasztói jogok-fogyasztóvédelem*. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest 1995. 80-82. p.

⁴⁸ Papp Tekla: *Opuscula Civilia-Magánjogi láttelet*, Lectum kiadó, Szeged, 2013. 181. p.

⁴⁹ Jenovai Petra – Papp Tekla – Strihó Krisztina –Szeghő Ágnes: *Atipikus szerződések*- Egyetemi tankönyv Szerkesztette: Papp Tekla. Lectum Kiadó. Szeged, 2011. 69. p.

Európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: A fogyasztó fogalmáról című cikkében. – véleménye szerint, a jelenlegi hatályos fogyasztó fogalmak indokolatlanul tágítják a jogalanyok körét, és ezáltal, akár a gazdasági társaságok is részesülhetnek jogvédelemben, mely nem lehet elfogadott a jelenlegi gazdasági viszonyok között.⁵⁰ Azonban célszerűnek tartja azt, hogy a természetes személyek mellett a fogalmat kiterjesztik a jogi személyek egy meghatározott csoportjára. A non-profit szervezetek tartja relevánsnak és azon belül az óvodákat, iskolákat és jótékonyági szervezeteket, de csakis az adásvételi és vállalkozási szerződések tekintetében, és akkor, ha a szerződő fél tudta, hogy a fogyasztóként védett kategóriába tartozó személlyel köt szerződést, azonban ez egy teljesen szubjektív eleme a kritériumoknak.⁵¹ A fentiek alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy a természetes személyek mellett meghatározott kör számára biztosítani kell a fogyasztói jogokat, hiszen ha nem tennék akkor azzal egy diszkriminatív szabályozást fogalmaznának meg.

Vékás Lajos álláspontjában megtalálható az a gyakorlat, amely az Fgytv.-ben is felbukkan. Az Fgytv. a legspeciálisabb jogszabály, melynek a rendelkezéseit rendelik alkalmazni a legtöbbször a fogyasztó fogalmával kapcsolatban. Az Fgytv. fogalom első olvasásra a legágabb körét öleli fel a fogyasztóknak, hiszen a természetes személyeken kívül, más jogalanyokat is védelem alá von, akikre szintén kiterjed a jogszabály hatálya, és ezáltal a békéltető testületek előtt fogyasztónak kell őket tekinteni. Jelen esetben az alanyi kör második fordulataban anomália keletkezett definíción belül abból a szempontból, hogy mind anyagi jog, és mind eljárás jogi elemek keverednek benne; azonban ez egy gyakori jogtechnikai megoldás. Hiszen a természetes személy anyagi jogi kifejezés és neki mind eljárás jogi, és mind anyagi jogi legitimációja van, de a második fordulata a fogalomnak már eljárás jogi legitimációt ad a felsorolt alanyoknak, és anyagi jogit nem. Utóbbiak csak is a békéltető testületek tekintetében bírnak fogyasztói jogosultsággal, azaz az eljárást, mint fogyasztó megindíthatják, de nem biztos, a döntés számukra végrehajthatóvá válik.

Anyagi jogilag elemezve az Fgytv. főszabályként a természetes személyt emeli ki,⁵² azonban tovább specializál a személyi kör szabályozása szempontjából, hiszen a mondat második tagmondatában felsorol jogi személyeket és egyéb más gazdasági formákat, ezáltal burkoltan kifejezésre juttatja, hogy kivételes esetben a jogi személyt is lehet fogyasztónak

⁵⁰ Vékás Lajos: Az Európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: A „fogyasztó” fogalmáról. In: Európai Jog. Főszerkesztő: Dr. Kecskés László. Második kiadás. 5.szám. 2002. szeptember. HVG-Orac kiadó. 9-10. pp.

⁵¹ Vékás: i. m. 10. p.; Vékás Lajos: Parerga – Dolgozatok az Új Polgári törvénykönyv tervezetéhez. Hvg-Orac. Budapest. 2008. 111. p.

⁵² Fgytv.) 2. § a) pontja. Papp: im. 179. p.

tekinteni.⁵³ Ezáltal a legnagyobb értelmezési problémát a fogalom második része okozza, hiszen az érintett személyi kör egy olyan vegyes halmazzá vált, melybe minden védendő csoportot belehelyeztek, melyek egy része közjogi relevanciával bír, ezáltal magánjogi és közjogi elemek egyaránt a fogalom részét képezik. Ha próbálunk csoportosítani, akkor a következőket állapíthatjuk meg; gazdasági tárgyú alanyok (kis- közép- makróvállalkozás); civil szervezetek; magán és közjogi szervezetek (társasház és az egyház); profitorientált vagy nem profit orientáltak is vegyesen megjelennek, ezeken kívül a relatív jogképességű társasház is belekerült. Tovább strukturálja a kérdést, és ezáltal bonyolítja, hogy nem ugyanazok a szervezeti csoportok veszik nyilvántartásba és vezetik ezen alanyoknak a nyilvántartását, ezek a törvényszékek, valamint a törvényszékek mellett működő cégbíróságok.⁵⁴

A jogszabály láthatóan a polgári viszonyoktól eltérő fogalmakat is alkalmaz, melyek a gazdasági élet jellemzői inkább, ezek a mikro-, közép- és kisvállalkozások, melyekre a jogszabályok nem adnak pontos meghatározást, hanem számokra hivatkoznak. Ezt a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény szabályozza, melyet az Európai Unió Bizottság ajánlására⁵⁵ alapítottak.⁵⁶ A nevezett jogszabály 3. § (1) bekezdése alapján kettős konjunktív feltételhez kötik mind a kis-, és mind a mikrovállalkozói státuszt. Ezen szempontok: az összes foglalkoztatotti létszám, nettó árbevétel euróban meghatározva, vagy az éves mérlegfőösszege, ezekhez fix számokat rendelnek és a meghatározott számot el nem érő a kisvállalkozás⁵⁷, az a fölötti pedig mikrovállalkozás.⁵⁸

2014. március 15-én hatályba lép a 2013. évi V. törvény, amely a köznyelvben az „új Ptk.” nevet viseli, és ezen jogszabály a fogyasztó fogalmát a 8:1. § (1) bekezdés 3. pontja alapján, a korábbihoz képest jelentősen lecsökkenti: „*fogyasztó a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy.*” Megfigyelhetjük, hogy itt már csak a természetes személyt tekintik fogyasztónak, és a jogi személy ezáltal kikerült a védelem alól. Ezáltal az európai harmonizációhoz kezd teljes mértékben igazodni. Mivel a Ptk. fogalommal⁵⁹ teljesen ellentétes nézetet képvisel az új Ptk. az alanyi kör szempontjából ezért a korábbi bírósági gyakorlat feltehetőleg meg fog változni.

⁵³ Miskolczi Bodnár Péter-Sándor István: A fogyasztóvédelmi jog európai gyökerű magyar szabályozása I. Patrocinium, Budapest, 2012. 44.- 46.

⁵⁴ Papp.: i. m. 176. p.

⁵⁵ A Bizottság ajánlása 2003/361/EC (2003. május 6.) a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározásáról

⁵⁶ Az európai adásvételi rendelet tervezet is ezt a fogalmat adja meg a KKV-ra vonatkozóan, melyet a dolgozat előző részében bemutattam.

⁵⁷ 50 fő alatti foglalkoztatotti létszám, éves nettó árbevétel vagy mérlegfőösszeg nem éri el a 10 millió eurót.

⁵⁸ 10 fő alatti a foglalkoztatotti létszáma és és nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege 2 millió euró alatti.

⁵⁹ Ptk. 685. § d) pontja.; Papp Tekla. i. m. 2011. 144. p.

Hiszen a Ptk. a nem a természetes személyt tekinti a fogyasztónak, hanem a személyt, ezáltal a fogyasztók sokkal szélesebb körére terjed ki, mint az Fgytv.

A termékek piacfelügyeletéről szóló 2012. évi LXXXVIII. törvény⁶⁰ 2. § 4. pontja szabályozza utaló jelleggel a fogyasztó fogalmát, mely szerint az Fgytv. 2. § a) pontjában meghatározott fogalom, valamint az, akinek, – önálló foglalkozása és gazdasági tevékenysége körén kívül – fogyasztás vagy használat céljából a terméket forgalmazzák. Továbbá e jogszabály módosította az Fgytv. fogyasztó második fordulatát 2012-ben. A fentieken kívül további személyi kört is belefoglal, aki a felhasználót, az önálló foglalkozási és gazdasági tevékenységi körébe eső célok érdekében eljáró személy, aki terméket vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz, vagy a termékkel kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje. A két fogalmat figyelembe véve azt lehet megállapítani, hogy felhasználó a vállalkozót jelölheti, hiszen az jár el mindig tevékenységi körén belül; azonban mint végső felhasználó jelenhet meg. Továbbá mind két fogalom utolsó része ugyan az, ezáltal az alkalmazási körük ugyan arra terjed ki, teljes mértékben megfelelnek egymásnak az említett szempontból. A felhasználó esetében nem kötik ki, hogy természetes személy legyen, és ez is azt fejezi ki, hogy a fogalom alatt valójában a vállalkozót értik.

Nem határozza meg pontosan a fogyasztó fogalmának a kiterjesztéseként értendő második fordulatot. Hiszen az *aki* vonatkozó névmás segítségével állapíthatjuk meg, hogy akár ide érthetjük a jogi személyeket is,⁶¹ ha a terméket számára forgalmazzák, azaz végső fogyasztóiként tekintenek rá. A Tpf. alapvetően a közjogi viszonyokra vonatkozik, hiszen a fő célja az, hogy maguk a termékek biztonságoknak legyenek, és a fogyasztók egészségének a megőrzése és biztosítása az elsődleges célja.

A fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény 3. § 3. pontjában a fogyasztó az önálló foglalkozása és gazdasági tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy. Ez a definíció is a természetes személyre redukálja le a fogyasztónak minősülő személyek körét, de a korábbi meghatározásokhoz képest nem tartalmazza az érdeket, a fogyasztó által kifejtett magatartás a főszempont, minek a személy foglalkozási körén kívül kell lennie.⁶²

A probléma felvetés című első főfejezetben már felvázoltam az Fttv. fogalmát, de az egységesség kedvéért újra leírnám, hogy a természetes személyeknek adja meg a védelmet ez a törvény is, már csak azért is, mert a jogszabály keretében szabályozott feketelista által

⁶⁰ Továbbiakban: Tpf.

⁶¹ Papp.: i. m. 179. p.

⁶² Miskolczi.: i. m. 48. p.

megjelölt, agresszív üzleti gyakorlatok csak természetes személyek vonatkozásában értelmezhetőek. Látható, hogy az Fttv. kettős konjunktív feltételt határozott meg a fogalom kapcsán; mely szerint következetesen kijelenti, hogy a fogyasztó természetes személy, és a definíció része a cél, azaz milyen célból járhat el a fogyasztó, azaz ha ő maga természetes személy, de ha önálló foglalkozása vagy gazdasági tevékenysége céljából jár el akkor sem fogyasztó.⁶³ A következő jogszabály erre a fogalomra utal vissza, amely az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény és a fentiekhez hasonló módon tekint a fogyasztó fogalmára.⁶⁴

Áttérve a bírósági ítéletekre, hiszen ezek azok, amelyek elengedhetetlen elemei egy fogalom elemzésének, hiszen maga a jogalkalmazód kristályosítja ki egy fogalom tartalmi körét. Ez alapján megállapíthatjuk, hogy a jogalkalmazók konzekvensen a természetes személy, mint fogyasztó mellett teszik le a voksukat. Azonban az előzőeknek ellentmond, hogy Legfelső Bíróság az EBH 2004. 1093, BH. 2006. 343.⁶⁵ és a BH. 2000.554.⁶⁶ számú ítéleteiben kimondja, hogy az a nem természetes személy is fogyasztónak minősül, aki az áru végső felhasználója, hiszen a fogyasztói státusz egyik legfontosabb kritériuma az, hogy a dolog megszerzése, birtoklása, használata a dolog végső felhasználása érdekében történjen. Tehát egy gazdasági társaságot is lehet fogyasztónak tekinteni, ha az a terméket, amit megvett a saját javait szolgálja, és nem gazdasági haszonszerzés céljából vásárolja meg, vagyis nem szánta további értékesítésre az adott terméket. A bíróságok által hivatkozott fogyasztó fogalom még 2008 előtt, melynél a személyt tekintették a védelem alanyának, és abba bele lehetett érteni a jogi személyt is. A fentiek ellenére döntések állításait a mostani szabályozás ellenére relevánsnak tartom. Ezeket támasztja alá KGD. 2005. 49.⁶⁷ döntése is, mely alapján, végső fogyasztója kell, hogy legyen az adott terméknek a vásárlója, mert akkor a gazdasági társasági státusza ellenére is lehet fogyasztónak tekinteni.

A fogalom alanyi körének a kiterjesztését támasztja alá, hogy a Szegedi Ítéltábla a Pf. 20. 486/2012. számú ügyében,⁶⁸ mint személy tekint a fogyasztóra, azaz nem szükséges a természetes személy mivolta, hanem a jogi személyt is lehet ez által fogyasztónak tekinteni. A

⁶³ Miskolczi.: i. m. 44. p; Szikora: i. m. 294. p.

⁶⁴ 2. § v) pontja alapján fogyasztó, az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy.” Szikora. i. m. 166. p.

⁶⁵ Szikora: i. m. 42. p.

⁶⁶ BH.2000. 554: http://www.eu-consumer-law.org/casetext_en.cfm?JudgmentID=365 li.: 2013. XI. 15.

⁶⁷ Legf. Bír. Kfv. III. 37. 675/2003; in.: KGD.2005. Március. 33-35. pp.

⁶⁸ „a fogyasztó a gazdasági vagy vagyoni tevékenysége körén kívül eső célból szerződést kötő személy, aki különleges szakismerettel és szakértelemmel nem rendelkezik, az ügyletkötés kockázata azonban őt terheli.” Kemenes István, 2013. El. II. C. 4/6.

Ptk.-ra alapították ezt a fogalmat, mivel az új Ptk.-ra vonatkozó joggyakorlat nincsen, ezért arra nem térek ki, azonban megjegyezném, hogy feltehetőleg a joggyakorlat és a jogalkalmazás is meg fog változni, ezáltal igazodni fog az új fogalomhoz.

1.2.2.2. A fogalom további főbb elemei

A fogyasztó jogi fogalmának meghatározása során az objektív elhatárolási körülmény az úgynevezett gazdasági vagy szakmai tevékenység, illetve önálló foglalkozása körén kívüliség úgy, hogy a kötelezett ilyen tevékenysége, illetve önálló foglalkozása körében jár el.⁶⁹ A tevékenységi kör az Fgytv.-ben a gazdasági tevékenység vagy az önálló vállalkozás az alkalmazandó. Az üzletszerű tevékenység kiemelését kíván meg, hiszen nem folytathatja az alany, amikor a fogyasztói szerződést megkötö, azaz szakmai és gazdasági tevékenységi⁷⁰ körén kívül jár el minden esetben. Üzletszerű tevékenység: az ellenérték fejében nyereség, illetve vagyonszerzés végett – előre egyedileg meg nem határozott ügyletek megkötésére irányuló – rendszeresen folytatott gazdasági tevékenység.⁷¹

Vékás Lajos korábban sem tartotta pontos kifejezéseknek a fentieket, a gazdasági helyett az üzletit,⁷² míg a szakmai helyett az önálló foglalkozást tartotta elfogadottnak,⁷³ ezeknek átemelése megtörtént az Új Ptk.-ba. Az üzleti kifejezés az üzletszerűséget takarja, mely tartós haszonszerzésre irányuló tevékenységet takar, amely nyereségi orientált.⁷⁴

Vékás Lajos az üzleti tevékenységet és az önálló vállalkozást, egymást átfedő tevékenységeknek tartja. Az üzleti tevékenység körébe tartoznak az ipari-, kereskedelmi-, mezőgazdasági vállalkozók, a kézművesek, valamint a kifejezés a bank-biztosítás körében kifejtett tevékenységet is takarja. Ezzel szemben az önálló foglalkozás az ügyvédet, tervező mérnököt, magán praxist végző orvost és más szabadfoglalkozású tevékenységet gyakorló személyt fedi. Az *önálló* jelző alkalmazása véleményem szerint azért válik szükségessé, mivel

⁶⁹ Hámori Antal: A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői” (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”) 2008. szeptember vége. http://elib.kkf.hu/okt_publ/tek_2008_12.pdf 152.p. li.: 2013. XI. 27.

⁷⁰ 1995. évi CXVII. Törvény a személyi jövedelemadóról 1. § 46. pont: Gazdasági tevékenység: valamely tevékenység üzletszerű, illetőleg tartós vagy rendszeres jelleggel történő folytatása, amennyiben az ellenérték elérésére irányul, vagy azt eredményezi, és annak végzése független formában történik.

⁷¹ Az üzletszerű tevékenység fogalmát az egyes törvények egyáltalán nem, vagy egymástól eltérően fogalmazzák meg. A hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény 2. számú melléklet III. rész 22. pontja így határozza meg: Üzletszerű tevékenység: az ellen érték fejében nyereség, illetve vagyonszerzés végett-előre egyedileg meg nem határozott ügyletek megkötésére irányuló rendszeresen folytatott gazdasági tevékenység.

⁷² Vékás.: i. m. 7. p.

⁷³ Köhidi Ákos: A fogyasztóvédelem pragmatikus aspektusai. In: Optimis Nostri- Díjnyertes tudományos Diákköri Dolgozatok. Universitas-Győr nonprofit kft. Győr. 2007. 154. p.

⁷⁴ Auer Ádám – Bakos Kitti-Buzási Barnabás – Farkas Csaba – Nótári Tamás – Papp Tekla: Társasági jog. Egyetemi tankönyv. Második kiadás. Szerkesztette: Papp Tekla. Lectum Kiadó. Szeged, 2011. 45.p.

ha nem tüntetnék fel, akkor kirekeszteniük olyan személyeket, akik képviseleti viszonyban kötnének szerződést vagy akik háztartási célra szerzik be a termékeket, utóbbiak nagy rész ugyanis végső fogyasztói státuszban van.⁷⁵

A célhoz kötöttség szintén visszatérő eleme a fogyasztó fogalmaknak, bár ez az új Ptk.-ban már nem szerepel, ezáltal általánosságban lehet értelmezni a tevékenységet. A cél lehet abból a szempontból, hogy mint végső fogyasztó vásárolja meg a terméket, vagy a jogalapként jelenik meg a cél. A már elemzett Tpf. második fordulatában jelenik meg egy új korábban nem alkalmazott jogalap, mely szerint – fogyasztás vagy használat céljából a terméket forgalmazzák. Ez már a célra utal, amely miatt a fogyasztó a termék megszerzésért megtesz. A Legfelsőbb bíróság 2005. 1321. számú döntésében foglaltak alapján csak akkor tekinthető fogyasztónak az érintett személy, ha olyan célból köti meg a szerződést, „*amely független az általa folytatott gazdasági, vagy szakmai tevékenységtől.*”⁷⁶

Nem sarkalatos pontja a fogalomnak, de pár sorban kitérek rá, hiszen a fogyasztó fogalmának eleme maradt a 2013. évi CLXXXIII. törvény 1. §-a alapján, ez pedig az áruval vonatkozó tranzakció jogcíme.⁷⁷ Az említett jogszabály módosította az Fgytv. fogyasztó fogalmát, de továbbra is megtalálható benne; *árut vesz, rendel, kap, használ, igénybe vesz vagy az áruval kapcsolatos kereskedelmi kommunikáció, ajánlat címzettje* kifejezések. Melyek kifejezik, hogy nem csak az adásvétel, hanem bérlet vagy lízing alapján is a dolog birtokába lehet jutni. Azaz tág fogalomként tekinti azt, hogyan lehet az árut megszerezni, hiszen nem csak vásárló lehet a fogyasztó, hanem használó, bérlő, illetve az megajándékozott, vagy a haszonkölcsönbe vevő is; továbbá a szerződésen kívüli jogviszonyt is beleérti, ezzel tágabb, mint a Ptk. fogalma.⁷⁸ Az igénybe vesz kifejezés a szolgáltatások és a támogatások esetében jelenik meg a joggyakorlatban.

Az áru vagy szolgáltatás kérdéskörére nem térek ki, ezen fogalom elemzése kapcsán, hiszen a dolgozatomban ez képezi a dolgozatom második főrészét.

Elmondható, hogy az új Ptk. és az Fgytv. törvények fogalomhasználata hasonló, azonban gyakorlati szempontból különbség van köztük. Mindkét jogszabály alapján a fogyasztó, olyan természetes személy, aki gazdasági, szakmai tevékenységén kívül köt szerződést.⁷⁹

⁷⁵ Vékás.: i. m.7. p.

⁷⁶ Szikora. i. m. 43. p.

⁷⁷ 2013. évi CLXXXIII. Az egyes törvények fogyasztóvédelmi célú módosításáról törvény.

⁷⁸ Fazekas.: i. m. 77. p.

⁷⁹ Zoványi Nikolett : A fogyasztói szerződés és alanyai: In.: Debreceni Jogi Műhely. 2010.

http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2010/a_fogyasztoi_szerzodes_es_alanyai/ li.: 2013. X. 28.

1. 3. Összegzés

A fogyasztók védelmének szempontjából nem szerencsés a jelenlegi megoldás vagyis, hogy eltérő fogalmak vannak eltérő joghelyzetekre. A probléma akkor okoz gondot igazán, ha olyan jogszabályt kell alkalmazni, amely nem szabályozza a fogalmat. Fazekas Judit álláspontja az, hogy ekkor meg kell keresni magát a jogterületet, amihez kapcsolódik az adott jogviszony, és akkor azt kell alkalmazni; ha kétség lépne fel, akkor az Fgytv. fogalmát kell figyelme venni.⁸⁰ Azonban ezen eljárási módból hiányolom a Ptk. fogalmának a helyét, hiszen jelen teória alapján annak a fogalmának kell lennie a legvégső szintnek.

A fogyasztó személyi körének a kiterjesztése a jogi személyekre vonatkozóan, láthatóan a joggyakorlat egységességre próbál törekedni, a jogalkalmazás is főleg az irányelvek által meghatározott fogalmak elemzését végigtekintve. A jogtudományban két álláspont alakult ki, ezek közül az egyik, melyet Fazekas Judit, Papp Tekla és Hajnal Zsolt egyetemi oktatók képviselnek; a másik pedig Vékás Lajos álláspontja. Előbbi csoport azt az álláspontot vallja, melyet a dolgozatomban és is többször írtam, hogy a fogyasztó nem lehet kizárólag természetes személy, hanem a jogi személyt is annak lehet tekinteni; a második nézet következetes a természetes személy kizárólagosságát képviseli.

A harmadik álláspont a kettőnek az ötvözte lenne, hiszen maga az Fgytv. is első sorban a természetes személyeket tekinti fogyasztónak, azonban a fogalom második fordulatában egy meghatározott körnek ad eljárásjogi legitimációt azért, hogy fogyasztói státuszban lehessenek. Azt gondolom Vékás Lajos fogyasztó fogalmában a már ismertetethez hasonló vegyes kategóriát képviselhet, hiszen fogalom magyarázatában leírja, hogy a non-profit szervezetekre ki kellene terjeszteni a fogalom alanyi körét; azonban az új Ptk. fogyasztó fogalmába a természetes személy kifejezést alkalmazza és nem tesz utalásokat arra, hogy a fogalmat kiterjesztően is lehet értelmezni, azért gondolom, hogy a második csoport által képviselt nézőpontot vallja.

Véleményem szerint ezen harmadik álláspont a releváns, hiszen a hazai fogyasztó fogalomnak szükségszerűen igazodni kell az Európai Unió által megfogalmazott irányelvi rendelkezésekhez, azaz a természetes személyt kell alapul venni. Valamint a CESL rendelet-tervezet is a természetes személyt, mint a fogyasztó kizárólagos személyi körét tekinti kiinduló pontnak. Továbbá Vékás Lajos a Szakértői Javaslatban kifejti, hogy a jogviszony – személyes, családi, célból használja vagy vásárolja az adott terméket – keretében kell a

⁸⁰ Fazekas.: i. m. 79. p.

személyt fogyasztónak tartani, éppen ezért „kizárólagosan e jogviszony keretében kívánja csak védelemben részesíteni a természetes személyeket.”⁸¹ Álláspontom szerint pont ezen jogviszony miatt lehetne a jogi személyekre is kiterjeszteni a fogyasztói fogalom alkalmazási körét, egyértelmű hogy az adásvétel során természetes személy jár el, de a számlát mindig a jogi személy nevére állítják ki, ezért véleményem szerint azt kell fogyasztónak tekinteni, aki nevére jelen esetben kiállítják a számlát. Ezeken felül azt gondolom, hogy a jogi személyt is lehet fogyasztónak tekinteni, ha ő a végső fogyasztó, azaz nem további értékesítés céljából veszi meg az adott terméket.

A jövőre nézve az lehet megállapítani, melyet többször leírtam, hogy a bírósági jogalkalmazás az új Ptk. fogalommal előre láthatólag meg fog változni, és azt gondolom van arra lehetőség, hogy a Ptk. fogalom közti ellentmondást fel fogják oldani. Ezeken felül Osztovits András: A fogyasztó fogalma az új Ptk.-ban című cikkében fogalmazza meg, hogy a két Ptk. fogyasztói szerződésének ellentmondásait előre láthatólag a Ptké. fogja megoldani. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló törvény⁸² 66. § (1) bekezdés d) pontja a kormány rendeleti jogalkotási körébe utalja ezen anomália feloldását.

Jogállami szempontból azt gondolom, hogy az Alkotmánybíróság általi döntés sokat segítene a konfliktus megoldásán. A deviza hitelekkel kapcsolatos döntésében talán kitér erre is, azonban azt se lehet majd globálisan az egész fogyasztóvédelemre, mint fogalmat és végkövetkeztetést alkalmazni, de iránymutatásnak elengedhetetlen lenne. A fogyasztóvédelem egyaránt tartalmaz közjogi és magánjogi elemeket, az előbbiek az alkotmányjogi, büntetőjogi, gazdasági jogi és közigazgatási jogi szabályok, utóbbi a polgári jog területére tartozó szabályozások. Amíg a közjogi szabályok kógenssek, a magánjogi szabályok dispozitívek, ezáltal a Ptk. rendelkezéseitől el lehet térni.⁸³ A fogyasztó pontos meghatározása és következetes, egységes alkalmazása a jogbiztonság szempontjából követelmény, hiszen a gazdasági és ipari, kereskedelmi viszonyok között a fogyasztó ki van szolgáltatva és egységes definíció hiányában a védelme nem biztosított. Valamint ahhoz, hogy teljes körűen védjék a fogyasztót egy viszonylag tág definíciót kell megfogalmazni, azonban ez problémákat okozhat, hiszen ha túl mélyen merítenek, akkor terjengőssé és parttalaná válik a meghatározás.

⁸¹ Osztovits András: A fogyasztó fogalma az új Ptk.-ban. 2013. május 2.

<http://ptk2013.hu/szakcikkek/osztovits-andras-a-fogyasztó-fogalma-az-új-ptk-ban/2267> li. 2014. febr. 13.

⁸² Továbbiakban: Ptké.

⁸³ Szűcs András: Piacfelügyelet az Európai Unióban. Európai Füzetek. 45. szám. A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa. 2003. 2.p. http://www.kulugyminiszterium.hu/NR/rdonlyres/1DACC6F7-06C2-4DCF-9196-0C1D2BF6A6E6/0/EUF45_Piacfelugyelet.pdf 2014. febr. 13.

III. A „termék” fogalma

2.1. Termék fogalom

A termék a fogyasztóvédelem második legfontosabb részét képezi, hiszen a fogyasztó mindig valaminek a megszerzésére és elérésére törekszik és ez rendszerint a termék, vagy az árú, illetve a szolgáltatás. Az első fejezetben elemzett jogesetek kapcsán megállapítható, hogy a fogyasztó megtévesztése mindig a termék kapcsán merül fel, éppen ezért vettem elemzés alá a termékeket, annak a fogalmát és elhatárolását az élelmiszerektől. A fogyasztó a tényállás másik eleme ezért elemeztem azt teljes részletekbe menően az előző fejezetben.

2012. IX. 1-én hatályba lépett a 74/2012. (VII. 25.) számú miniszteri rendelt, mely pontosan meghatározta, hogy mi számít magyar,- hazai-, és hazai feldolgozású terméknek. A GVH-nak a rendelet megszületése előtt már rendelkezett fogalommal a magyar termékekre vonatkozóan a fogyasztó megtévesztése szempontjából. Ezek alapján kezdtem el foglalkozni a termékekkel, és azon belül a magyar termékekkel. Ezáltal a dolgozatomban a fogyasztóvédelem személyi és a tárgyi hatályát egyaránt felöleli, mert a fogyasztó a személyi, addig a termék a tárgyi hatályát jelöli a témának.

A fejezet címben azért alkalmaztam idézőjelesen a termék szót, mert azt gondolom, hogy a magyar termék kifejezés ténylegesen élelmiszereket takar a rendeletben, ezt később részletesen kifejtem a fejezetben belül.

A termék fogalomra közgazdaságilag és jogilag más fogalmat alkalmaznak, mivel a dolgozatomban kiemelten a *magyar termék* jogi szabályozásával foglalkozik, ezért a jogi definíciókat vettem figyelembe, ez több nehézséget is okoz, hiszen a közgazdaságban bír relevanciával a fogalom. A termékekre és az élelmiszerekre vonatkozóan közjogi szabályok vannak, melyek a közérdekű életviszonyokat szabályoznak, ebből kifolyólag kógens normák határozzák meg a szabályozását.

2.1.1. Európai Unió szabályozás

Az Európai Unió irányelveiben átfogó és egységes, termék és élelmiszer fogalom nincsen, hiszen az egyes iparágakra⁸⁴ vonatkozóan alkottak szabályozást. Két rendelet bír relevanciával a dolgozatomban kapcsán, az egyik a termék, a másik pedig az élelmiszer fogalmat

⁸⁴ <http://www.omgk.hu/Mekv/rend/372010FVMr.pdf> li. 2014. febr. 03.

szabályozza, azonban mindkettő a címében élelmiszer kifejezést tartalmazza, mint az irányelv tárgya. Továbbá a két fogalmi kör egymás elemének tekinthető, hiszen a 852/2004/EK⁸⁵ rendelet a terméket szabályozza és a fogalom alatt élelmiszert ért, míg a 178/2002/EK⁸⁶ rendelet az élelmiszerekre ad definíciót, de a fogalmi eleme az *anyag vagy termék*.

Az általam elemzett jogi aktusok rendeletek, ezáltal a tagállamok számára kötelezendően alkalmazandóak.

A 852/2004/EK rendelet a feldolgozott és a feldolgozatlan termék fogalmát adja meg, előbbi feltétel az utóbbinak a fogalmak alapján, melyek a Rendelet szempontjából lesznek releváns, hiszen az is e két fogalmat adja meg a termékre. A fenti két fogalmat alkalmazza a 178/2002/EK rendelet és abból vezeti le, amely az élelmiszer legfőbb jellemzője, hogy emberi fogyasztásra alkalmasnak kell lennie. Ez az élelmiszer pozitív fogalma, de a rendelet ad egy negatív felsorolást, hogy mi nem minősül élelmiszernek, ezáltal a legpontosabban körbe határolja a fogalmat. Ezek közül a kiemelkedőbb a kémiai származékokat is tartalmazó anyagok, továbbá az állatoknak történő anyagok.

Közelebbről megnézve, ezen két fogalom egymást kiegészíti, hiszen a 852/2004/EK irányelv az időben későbbi és itt fogalmazza meg a feldolgozott és feldolgozatlan termék fogalmát, melyeket a 2002-es élelmiszerekről szóló irányelv alkalmaz. Ezek alapján a termék és élelmiszer fogalmakat nem lehet egymástól elválasztani, szorosan összekapcsolódnak, bár ezt a hazai jogszabályok alapján megkísérlem a jobb átláthatóság szempontjából.

2.1.2. Magyar termék fogalom

Termék „minden birtokba vehető forgalomképes ingó dolog⁸⁷ – ide nem értve a pénzt, az értékpapírt és a pénzügyi eszközt – és a dolog módjára hasznosítható természeti erő.”⁸⁸ A fogalmat elemezve megállapíthatjuk, hogy mindenféleképpen ingó dolognak kell lennie, azaz az ingatlanokat kizárja a termék fogalma alól. Forgalomképesnek kell lenni, egyszóval argumentum a contrario alapján nem lehet forgalomképtelen, vagy korlátozottan forgalom képes.

Azonban azt nem határozza meg a jogszabály, hogy csak is ellenérték fejében lehet

⁸⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 852/2004/EK rendelete (2004. április 29.) az élelmiszer-higiéniáról: 2. cikk 1) bekezdés. n) és o) pont alapján.

⁸⁶ Az Európai Parlament és A Tanács 178/2002/EK rendelete (2002. Január 28.) az élelmiszerjog általános elveiről és követelményeiről, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság létrehozásáról és az élelmiszerbiztonságra vonatkozó eljárások megállapításáról: 2. cikk alapján.

⁸⁷ 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről 1. § (1) bekezdés: termék: minden ingó dolog - akkor is, ha utóbb más ingó vagy ingatlan alkotórészévé vált -, valamint a villamos energia.

⁸⁸ 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről 2. § f) pont.

megszerezni, ez alapján akár ingyenes is hozzá lehet jutni. A Ptk. 94. § (1) bekezdése mondja ki, hogy minden birtokba vehető dolog tulajdonjog tárgya lehet. Továbbá a (2) bekezdése pontosítja, hogy ha a törvény kivételt nem tesz, a tulajdonjog szabályait megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre. A fenteik alapján azt lehet megállapítani, hogy a törvény jelen esetben az értékpapírt, pénzt, a dolog módjára hasznosítható természeti erőket nem tekint dolognak, tehát minden ezeken kívül eső dolgot lehet birtokba venni.

A termékek piacfelügyeletéről szóló⁸⁹ törvény részletesen kibontja az egyes termékfajtákat, de ezek egyben a terméknek az egyes speciális típusai. A jogszabály 30. pontja már magát a termék definíciót tartalmazza: minden olyan ingó dolog, amelyet fogyasztóknak és felhasználóknak szántak, és üzleti tevékenység folyamán ellenszolgáltatás fejében vagy anélkül, új, használt vagy újra feldolgozott állapotban szállítottak vagy bocsátottak rendelkezésre, kivéve az élelmiszer, a takarmány, az élő növény vagy állat, az emberi eredetű készítmény vagy a közvetlenül a növények vagy állatok reprodukciójához kapcsolódó növényi vagy állati eredetű készítmény, továbbá a villamos energiáról, a földgázellátásról és a távhőszolgáltatásról szóló törvény hatálya alá tartozó termékek és szolgáltatások.

A fenti meghatározásból látjuk, hogy az élelmiszereket kivonták a termék fogalma alól, azonban az irányelvi rendelkezések pont azt úgy fogalmazzák, hogy a termék fogalom része az élelmiszer is. Ezen ellentét feloldása miatt foglalkozom élelmiszerekkel a dolgozatomban, az ezt követő alfejezetben. Szintén a korábbi fogalomhoz hasonlóan csak is az ingó dolgot tekintik terméknek, ehhez kapcsolódóan a korábbiakat szintén relevánsnak tartom, hiszen a fogalom legvégén felsorolja, hogy a földgáz és a villany nem lehet a tárgya, mely a dolog módjára hasznosítható természeti erőket jelenti. A fogalom tovább elemzése során azt lehet a fogalomban látni, hogy a fogyasztó és a felhasználó kifejtéseket alkalmazza, melyeket korábban a hazai szabályozás során elemeztem. Azonban itt is megállapítható, hogy nem ugyanazt a két személyi kört takarja a két kifejezés. Üzleti tevékenység folyamán bocsátották a fogyasztó rendelkezésére, tehát a már ismertetett üzletszerűség fogalma, a jelen esetben szintén relevánssá válik, azaz a vállalkozói tevékenységet takarja. Azonban a termék rendelkezésre bocsátásának nem feltétel, hogy mind ez ellenszolgáltatás fejében történjen esetleg ingyenesen, a korábbi terméke fogalom esetében is ez volt a jellemző. A termék feldolgozottság állapotát tekintve lehet feldolgozatlan és feldolgozott, használt, vagy újra feldolgozott, ez utóbbi számomra az újra csomagolt termékeket jelenti.

⁸⁹ 2012. évi LXXXVIII. törvény.

A téma teljes elemzése miatt, a szolgáltatás és áru fogalmát pár sorban mutatom be, hiszen a termék fogalomhoz szorosan kapcsolódnak azáltal, hogy kizáródnak annak fogalmi köréből. A szolgáltatás valamilyen eredmény létrehozására irányul, mely a vállalkozási szerződések legfontosabb eleme, továbbá a megbízó kifejezés miatt lehet a vállalkozási tevékenység folyamán történő tevékenységet alatta érteni. Ezen kívül a fogalom megbízót alkalmaz, amelyhez kapcsolódik, hogy nem szükségszerű az eredmény elérése, hanem ügy ellátása, magatartás tanúsítása, amely alapján megbízási vagy bizományi viszony tárgyának is tekinthetjük a szolgáltatást. Továbbá mindenféleképpen ellenszolgáltatásnak kell lennie, azaz ingyenesen nem lehetséges ennek a kivitelezése. A szolgáltatás lényegét figyelve mindig más személyeknek végzett valamilyen szolgáltatás, lehetnek materiálisak, immateriálisak és kombináltak.⁹⁰

A legtágabb fogalom az áru, hiszen magában foglalja a terméket és a szolgáltatást egyaránt, valamint az ingatlanok és a vagyoni értékű jogokat is bele kell érteni.⁹¹ A termékek közül kiemelten az élelmiszerekkel foglalkozom, azért mert a fogyasztó megtévesztése az élelmiszerek tekintetében is megvalósulhat, ez azért vet fel problémát, mert a termék fogalom nem foglalja magába az élelmiszer fogalmat a Tpf. alapján, ezért válik szükségessé annak egy külön fejezetben való részletezése.

Az elemzett jogesetek kapcsán az Fttv. az alkalmazott és hivatkozott jogszabály, azonban abban nincs külön termék fogalom, hanem az áruét alkalmaz és a terméket abból vezeti le, úgy hogy azt a definíció részének tartja, ezért itt elemzem a fogalmat. Első olvasásra teljesen megegyezik a két kifejezés, azonban egy nagyon fontos szóban eltérnek, mégpedig, hogy az Fgytv. a pénz, értékpapírt és a pénzügyi eszközöket, és legvégül a dolog módjára hasznosítható természeti erőket nem tekinti terméknek; ezzel ellentétben az Fttv.⁹² közéjük sorolja. Ez anomáliát intézhet elő az alkalmazás során, azonban az Fttv. a legspeciálisabb jogszabály a fogyasztók érdekeinek a szempontjából, ezért válik szükségessé, hogy minden ingó dolgot, még azokat is amikre vonatkozóan a Ptk. a dolog szabályait rendeli alkalmazni a termékek közé kell érteni.

⁹⁰ Fazekas. 2007. 78. p.

⁹¹ Fgytv. 2. § 1.) pont.

⁹² Fttv. 2. § c) pont.

2.2. Élelmiszer fogalom

Az élelmiszerre vonatkozóan egyetlen fogalmat emelek ki a dolgozatomban, az melyet a Fogyasztó Védők Országos egyesülete oldalán is meg lehet találni. A fentiek alapján élelmiszer minden olyan feldolgozott, részben feldolgozott, vagy feldolgozatlan anyagot, vagy terméket jelent, amelyet emberi fogyasztásra szánnak, illetve amelyet várhatóan emberek fogyasztanak el.⁹³ Ezt a fogalmat a 2003. évi LXXXII. törvény vezetett be, de csak is utaló jelleggel a 2§ 1. pontjában, ugyanis a 178/2002/EK rendeletre bízta annak kitöltését, melyet fentebb az irányelvek között részleteztem.

A fogalom legfontosabb eleme, hogy emberi fogyasztásra alkalmasnak kell lennie, ezért vették ki a szabályozás alól a takarmányt és minden olyan terméket, melyet nem tud ember elfogyasztani, hiszen ez az elem az élelmiszer egyik sarokköve. Továbbá nem releváns az, hogy az adott élelmiszer feldolgozott vagy még nem történt meg a feldolgozása, de ennek megértéséhez szükséges a feldolgozott élelmiszer definícióját felvázolni, mely olyan élelmiszer, amelyet eredeti állapotát lényegesen megváltoztató élelmiszer előállítási műveletekkel hoztak végső fogyasztásra kész állapotba.⁹⁴

2.3. A “magyar termék” fogalom

Ezen alfejezet címe azért van idézőjelben, mert a 74/2012. (VII. 25) VM Rendelet fogalmi szabályozását mutatom be, és maga a jogszabály tartalmazza ezt a kifejezést.

A Rendelet tartalmazza mind a termék (ő maga az alaptermék kifejezést használja) és mind az élelmiszer fogalmakat, de csak is utaló jelleggel az irányelvekre vonatkozóan, éppen ezért ezeket elemeztem az Európai Unió szabályozási fejezetben.

A Rendelet a növényi eredetű, állati eredetű termékeket, ezen belül a feldolgozott és a feldolgozatlan magyar termékeket szabályoz. A hazai és a hazai feldolgozású termékek esetében csak is a feldolgozott termékeket szabályozza, hiszen fogalmilag, ami már tartalmaz külföldi adalékot, az már nem lehet feldolgozatlan. A növényi és állati eredetű alaptermékek esetében előbbinél a hazai termesztés, utóbbinál a hazai tenyésztés a domináns, illetve a begyűjtéstől a csomagolásig mindennek magyarnak kell lennie, azonban nem feltétel, hogy a szaporító anyag is hazai legyen (dugvány, tojás). A feldolgozatlan termékkel kapcsolatosan nagyobb a probléma, hiszen “ki kell elégítenie a magyar termék jelölésre vonatkozó

⁹³ <http://www.ofe.hu/inet/ofe/hu/fogalmak/fogalom.html?phraseid=2061> 2013. nov. 16.

⁹⁴ 2003. évi LXXXII. törvény 2.§ 4. pont.

feltételeket”. A feldolgozott termék esetében, minden egyes alapanyagnak magyarnak kell lennie. Ez legszemléletesebben azt jelenti, hogy a feldolgozatlan nyers csirkemell esetében az állatnak még életében Magyarországon kell ki kelnie és felnevelődni, a feldolgozott piros-arany paprika krém esetében minden felhasznált fűszernak is magyarnak kell lennie, ez utóbbi alól a Rendelet ad kivételt, a nem alapanyagnak számító fűszerek, melyek nem találhatók meg Hazánkban nem kell, hogy magyarok legyenek értelemszerűen (só, bors). A hazai terméknek az minősül, amely több mint a felében hazai alapanyagból tevődik össze és minden egyes előállítási folyamat Magyarországhoz kötődik (hurka, hiszen a rizs az nem magyar), ha azonban a termék alapanyagnak több mint a fele nem hazai, és minden előállítási fázis hazánkban történt akkor csak is hazai feldolgozásának kell tekinteni (csokoládé leginkább), de ennek a feldolgozásnak meghatározónak és az élelmiszer jellegére változtató hatással kell lennie.

Ezen szabályozás védjegyei nem kötelezőek csak ajánlottak, hiszen ha a pontosan szabályozták volna, akkor állami védjegyek lennének, melyek Uniós szabályozásba ütköznének, hiszen a Közösség alapvető célja, hogy minden termék szabadon áramolhasson és azonos elbírálásra kerüljön a tagállamokban, azonban ezen “címke” feltüntetésével a Magyar állam megsértené a Közösségi jogot. Azonban a Bizottság így is kifogásolta ennek alkalmazását, hiszen a fogyasztókat befolyásolja a magyar termékek irányába és ezzel nem az import terméket fogják venni. Véleményem szerint az Európai Unió és a hazai kereskedelem politika itt ütközik egymással, hiszen a termékek egyenlő hozzáférését kell biztosítani a tagállamokon belül, de egy államnak mindenkor érdeke, hogy a saját termékeinek a vásárlását segítse elő, hiszen ezzel fejlődik a gazdaság. A Minisztérium célja az egységesítés volt, hiszen több ilyen jelölés volt az országban és ez problémát okozott.

Ezen Rendeleti szabályozás nemcsak a fogyasztóknak készült, hanem a vállalkozásoknak, akik a termékeiket a piacra hozzák, éppen ezért alkalmaznak sokkal szigorúbb rendelkezéseket, és a megfogalmazása a jogszabálynak is erre utal, hiszen pontosan leírja mi számít magyar, hazai, hazai feldolgozású terméknek. Nem titkoltan a GVH döntései is indokul szolgáltak a jogalkotónak, hogy megalkossa ezen Rendelet, ezeket a következő fejezetben fogom részletezni.

2. 4. A fogyasztó megtévesztésének a tényállása

A piacgazdaság alapja, hogy autonómiát biztosítsanak az egyének számára a gazdasági életben való mozgásukhoz. Azonban egy diszharmónia alakult ki a fogyasztó egyéni autonómiája és érdekelnek a védelem között, az egyén hátrányára, ezért vált szükségessé a fogyasztóvédelem kialakulása. Mivel egy vegyes, interdiszciplináris szakjog a magánjog és a közjog területén, ezért ma már a legtöbb területen megtalálhatóak, köztük a versenyjogban is.⁹⁵

A versenytörvény III. fejezete teremti meg a fogyasztók versenyjogi védelmének lehetőségét. Három részből tevődik össze, az első egy általános generál klauzulaként mondja ki a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmát; a második a leggyakrabban előforduló agresszív vagy megtévesztő kereskedelmi gyakorlatot szabályozza; és végül az egyes különös tényállások, az úgynevezett tiltó- vagy feketelista. Azonban alkalmazásukat tekintve egy fordított sorrendet kell figyelembe venni; a speciálistól haladva az általános felé, hiszen első sorban azt kell megnézni, hogy a törvény általi taxatív feketelistán szerepel-e az adott magatartás, ha nem, akkor lehet figyelni a második lépcsőt, hogy megtévesztő vagy agresszív volt-e a gyakorlat, a dolgozatomban elemzett jogesetek szempontjából a megtévesztő fordulat bír relevanciával, azonban a Versenytanács a generál klauzulát is figyelembe vette az általam elemzett döntései során. Éppen ezért jelen esetben csakis a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatot fejtem ki.

A megtévesztő magatartás lehet aktív és passzív egyaránt, melyeken belül további magatartásokat kell megkülönböztetni, azonban kizárólag a következményeivel együtt minősülnek tisztességtelennek. Aktív megtévesztés esetében további négy al esetet kell figyelembe venni: ha a kereskedelmi gyakorlat valótlan információt tartalmaz; vagy valós tény közbenső következményre vezet; vagy összetévesztésre ad okot; és végül vagy a magatartási kódexek be nem tartása okozza. Azonban csak akkor állapítja meg bármelyiknek a megvalósulását a GVH, ha ezek a fogyasztót olyan döntés meghozatalára kényszerítik, amelyet ezek nélkül nem hozott volna meg. A passzív megtévesztő magatartásnak három alosaete figyelhető meg: az első, hogy a kereskedelmi gyakorlat semmilyen formában nem tartalmazza az üzleti döntéshez szükséges információkat; vagy következőleg tartalmazza, azonban nem megfelelő módon; és végül, nem nevezi meg a kereskedelmi gyakorlat célját. Továbbá egy negyedik konjunktív feltétel szükséges a hármas vagylagos mellé, mégpedig,

⁹⁵ Szikora. i. m.: 15.p.

hogy a magatartás eredményeként a fogyasztó olyan döntést hozott, amelyet egyébként nem hozott volna meg.⁹⁶ Az általam vizsgált ügyek közül az Auchan Hungarikum ügy kapcsán a Versenytanács ezt kiemelten elemezte. Azonban mindegyik esetben figyelembe vette és megnézte, hiszen a „magyar termék” jelző feltüntetésével olyan termék megvásárlására „kényszerítették” a fogyasztókat a társaságok, amelyeket nem vet volna meg, hiszen magyar termék alatt import árut vásároltak.

⁹⁶ Szikora. i. m. 289-307. pp.

Befejezés

Az általam vizsgált versenytanácsi döntések alapján láthatóvá vált, hogy a GVH döntéseinek idején nem volt fogalom a magyar termékre és a hungarikumra vonatkozóan. A problémát a 2012. évi XXX. törvény, más néven, a hungarikum törvény; illetőleg a 74/2012. (VII. 25.) VM rendelet oldotta meg. Előbbi azért, mert a korábbiaktól nem csak, hogy eltérő fogalmat adott a hungarikumokra vonatkozóan, hanem ezeken felül egy pontos jogszabályi definíciót fogalmazott meg. Utóbbi jogszabály unikális jellege abban keresendő, hogy egzakt fogalmakkal operál a magyar-, hazai-, hazai feldolgozású termékekre vonatkozóan, a Miniszteri Útmutatóval kiegészítve. A GVH döntési körét ez nem korlátozta be, hiszen a fogyasztó megtevesztésére helyezte a hangsúlyt, ehhez pedig nem tartották szükségesnek a magyar termék fogalom meglétét, amelyet az Auchan ügy kapcsán ki is fejtettek.

Álláspontom szerint jelentősen megkönnyíti a rendelet léte annak az eldöntését, hogy milyen szempontok játszanak szerepet abban, hogy mi minősül magyar terméknek, így a fogyasztók is jobban tisztában vannak a magyar termék fogalmával és a társaság, aki forgalmazza, vagy eladja a terméket az is tisztába lesz a követelményrendszerrel. A Rendelet megalkotásával egy fontos ürt töltöttek be a magyar jogrendszerben, azonban a törvényi szintű szabályozása lett volna a legeredményesebb. Hiszen az állampolgárok széles körét érintő ügyeket törvényi szinten kell szabályozni, mivel a magyar termék pontos meghatározása minden állampolgárt érint.

A fogyasztó fogalmával kapcsolatban egy áttekintést igyekeztem adni, mindezekon felül a jogszabályi anomáliákra igyekeztem rámutatni és ahol lehetőség volt rá de lege ferenda javaslatokat megfogalmazni. A fogyasztó fogalmának sokszínűsége az alkalmazandó jogszabályok körében ténylegesen a jogalkalmazók számára okoz nehézséget, hiszen minden esetben meg kell keresniük az adott helyzetre vonatkozó rendelkezést. Azonban ha ilyen nincs vagy több is szabályozza akkor kollízió keletkezik, melyet fel kell oldani. Véleményem szerint a 2013. évi V. törvény által szabályozott fogyasztó fogalom az egységesítés irányába vezérli a definíciókat, azonban ezzel egy jelentős szűkítést hajtott végre azon. Továbbá a Ptk. az új szabályozásában a fogyasztókra egyre nagyobb hangsúlyt fektet, hiszen külön kiemelt fogyasztó szerződések figyelhetők meg, ezáltal egyre inkább fontosabbá válik a fogyasztó fogalmának az egységesítése.

Dolgozat zárása: 2014. január 16.

Bibliográfia

I. Tankönyvek:

1. Auer Ádám – Bakos Kitti-Buzási Barnabás – Farkas Csaba – Nótári Tamás – Papp Tekla: Társasági jog. Egyetemi tankönyv. Második kiadás. Szerkesztette: Papp Tekla. Lectum Kiadó. Szeged, 2011. 45.p.
2. Fazekas Judit: Fogasztóvédelmi jog. Comlex kiadó. Budapest, 2007. 79. p.
3. Jenovai Petra – Papp Tekla – Strihó Krisztina –Szeghő Ágnes: Atipikus szerződések- Egyetemi tankönyv Szerkesztette: Papp Tekla. Lectum Kiadó. Szeged, 2011. 69. p.
4. Magyar fogyasztóvédelmi magánjog-Európai kitenkintéssel. Szerkesztette: Szikora Veronika. Debrecen, 2010. 294. p.
5. Miskolczi Bodnár Péter-Sándor István: A fogyasztóvédelmi jog európai gyökerű magyar szabályozása I. Patrocinium, Budapest, 2012. 44.- 46.
6. Papp Tekla: Opuscula Civilia-Magánjogi látletet, Lectum kiadó, Szeged, 2013. 181. p.
7. Vékás Lajos: Az Európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: A „fogyasztó” fogalmáról. In: Európai Jog. Főszerkesztő: Dr. Kecskés László. Második kiadás. 5.szám. 2002. szeptember. HVG-Orac kiadó. 9-10. pp.
8. Vékás Lajos: Parerga – Dolgozatok az Új Polgári törvénykönyv tervezetéhez. Hvg-Orac. Budapest. 2008. 111. p.

II. Tudományos cikkek:

1. A fogyasztóvédelem pragmatikus aspektusai. In: Optimis Nostri- Díjnyertes tudományos Diákköri Dolgozatok. Universitas-Győr nonprofit kft. Győr. 2007.
2. Bencsik András: A fogyasztóvédelem, mint az alapjogvédelem új eszköze. In: Dikaosz logosz – Tanulmányok Kovács István emlékére. Szerkesztette: Trócsányi László. Pólay Elemér Alapítvány Szeged, 2012.
3. Bodzási Balázs: Új irányelv a fogyasztói hitelszerződésekről-növekvő fogyasztóvédelem az Unión belül? In. : Európai jog. 9. évfolyam. 9. szám. 2009. május.
4. Európai Füzetek. 32. Dr. Bártfai Judit – Dr. Németh Anita – Dr. Wallacher Lajos: A fogyasztóvédelem magánjogi eszköztára. A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa. 2003.

5. Élelmiszerbiztonsági kockázatok és veszélyek elemzése, illetve azok fogyasztóvédelmi kommunikációja Szerkesztette: Kiss Attila, Eger Innovations kutatás-fejlesztési nonporfit kft. 2011.
6. Hajnal Zsolt: Fogyasztói jogok egységes Európai szabályozásának lehetséges irányai. Debrecen. 2013.
7. Hámori Antal: A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői” (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”) 2008. szeptember vége. 2013. VII. 7.
8. Muzsnay Ágnes: Az elhallgatás útján történő megtévesztés. A Tptv. és a UCP alapján történő elbírálás azonosságai és különbségei. In.: Iustum Aequum Salutare VI. 2010/1.
9. Pázmándi Kinga: A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalma In. Gazdaság és Jog. XVI. Évfolyam, 9.szám, 2008. szeptember.
10. Popvics Anett: A földrajzi helyhez kapcsolódó és a hagyományos magyar termékek lehetséges szerepe az élelmiszer-fogyasztói magatartásban. Gödöllő. 2009.
11. Osztovits András: A fogyasztó fogalma az új Ptk.-ban. 2013. május 2.
12. Somssich Réka: Az európai közösségi jog fogalmainak nyelvi megjelenítése, különös tekintettel az európai magánjogra. Doktori értekezés. Budapest. 2007.
13. Szűcs András: Piacfelügyelet az Európai Unióban. Európai Füzetek. 45. szám. A Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és a Külügyminisztérium közös kiadványa. 2003.
14. Tárczy Edit Zsuzsanna: Egység kontra hatékonyság – az EU Bíróságának döntései a maximum harmonizáció védelmében (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kapcsán).
15. Zoványi Nikolett : A fogyasztói szerződés és alanyai: In.: Debreceni Jogi Műhely. 2010.

III. Jogesetek:

1. Vj. 088-038/2010.
2. Vj. 008-020/2011.
3. Vj. 018-43/2012.
4. Vj. 021-021/2011.
5. Vj. 197/2004/66.
6. Fővárosi Törvényszék 2.Kf.650.085/2013/3.
7. BH2000. 554
8. Legf. Bír. Kfv. III. 37. 675/2003

IV. Elektronikus linkek:

1. Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület élelmiszer fogalma:
<http://www.ofe.hu/inet/ofe/hu/fogalmak/fogalom.html?phraseid=2061>
li.: 2013. nov. 16.
2. Magyar Értéktár:
http://elelmiszerlanc.kormany.hu/download/8/27/90000/Magyar%20%C3%89rt%C3%A9kt%C3%A1r_2014_janu%C3%A1r.pdf
li.: 2014. febr. 17.